

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner och lagen om preskription av skulder

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås en ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner och lagen om preskription av skulder. Förslaget gäller verkningarna vid skuldsanering av att utsökningens grundens tidsfrist enligt utsökningens balken löper ut och av att skulder preskriberas samt en borgenärs skyldighet att avbryta preskriptionen i förhållande till ett samfund som upphört och ett medellöst dödsbo.

I framtiden ska man då betalningsprogrammet görs upp beakta om någon skuld som omfattas av skuldsaneringen är så gammal att den tidsfrist på minst 15 år från betalningsdomen rörande den löper ut under betalningsprogrammet. I betalningsprogrammet ska bestämmas att den andel av gäldenärens betalningsmån som faller på en sådan skuld efter tidsfristens utgång reserveras för de övriga borgenärerna. På samma sätt ska förfaras när det gäller en sådan borgensskuld för vars del huvudförpliktelsen preskriberas i förhållande till huvudgäldenären under betalningsprogrammet.

Dessutom föreslås att bestämmelsen om hur betalningsprogrammet förfaller ska klargöras. Där ska uttryckligen konstateras att gäldenären under betalningsprogrammet alltid ska kunna avstå från en reglering av sina skulder och ansöka om att betalningsprogrammet ska förfalla. En frivillig skuldförlikning ska kunna upphävas under samma

förutsättningar som lagstadgad skuldsanering.

För att onödiga avbrytande åtgärder ska kunna undvikas föreslås det att ett upphört bolags skulder inte preskriberas efter att bolaget har upplösts eller avförts ur handelsregistret. I praktiken innebär detta att en borgenär inte i förhållande till det upphörda bolaget behöver avbryta preskriptionen av en skuld för att kunna driva in sin fordran hos borgensmannen. Man ska inte heller längre behöva rikta avbrytande åtgärder mot ett dödsbo som saknar medel för att upprätthålla en borgensmans ansvar.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 mars 2008, dvs. vid samma tidpunkt som man börjar tillämpa utsökningens balkens bestämmelser om utsökningens grundens tidsfrist. Enligt en övergångsbestämmelse ska de nya bestämmelserna inte tillämpas på ett betalningsprogram som har fastställts innan lagen har trätt i kraft. Löper utsökningens grundens tidsfrist ut inverkar detta inte på ett tidigare fastställt betalningsprogram eller hur det ska följas. En gäldenär ska dock om han eller hon så önskar kunna ansöka om att betalningsprogrammet ska förfalla t.ex. då gäldenären på grund av preskription av skulder förmår klara sina övriga skulder utan skuldsanering. Också ett avtal om skuldsanering som har ingåtts under den tidigare lagen ska som utgångspunkt förbli oförändrat i kraft.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	4
2.1 Betalningsprogrammet och utgången av utsökningsgrundens tidsfrist.....	4
2.2 Betalningsprogram som förfaller	5
2.3 Frivillig skuldförlikning och utgången av utsökningsgrundens tidsfrist.....	6
2.4 Statistikuppgifter om depressionstidens skulder och skuldarrangemang.....	7
2.5 Ett samfunds upphörande och avbrytande av preskription	9
2.6 Dödsbo	11
3 FÖRESLAGNA ÄNDRINGAR	11
3.1 Betalningsprogrammets beständighet och utsökningsgrundens tidsfrist.....	11
<i>Betalningsprogram som fastställs</i>	11
<i>Betalningsprogram som är i kraft</i>	13
3.2 Betalningsprogrammet ska förfalla när gäldenären ansöker om det	15
3.3 Hur preskriptionen av skulder inverkar på frivillig skuldförlikning	16
3.4 Preskription av skulder i fråga om sammanslutningar som har upphört.....	17
3.5 Preskription av skulder i fråga om dödsbon som saknar tillgångar	18
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	19
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	21
DETALJMOTIVERING	22
1 LAGFÖRSLAG	22
1.1 Lag om skuldsanering för privatpersoner.....	22
1.2 Lagen om preskription av skulder.....	26
2 IKRAFTTRÄDANDE	28
3 LAGSTIFTNINGSORDNING	28
LAGFÖRSLAGEN.....	30
1. Lag om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner	30
2. Lag om ändring av lagen om preskription av skulder	32
BILAGA	33
PARALLELLTEXTER	33
1. Lag om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner	33
2. Lag om ändring av lagen om preskription av skulder	36

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Utsökningsbalkens (705/2007) bestämmelser om att en betalningsdom eller annan utsökningsgrund är verkställbar endast under en viss tid börjar tillämpas den 1 mars 2008. Bestämmelser om detta antogs redan tidigare genom en ändring (679/2003) av utsökningslagen, men i samband med utsökningsbalken ändrades bestämmelserna på ett sådant sätt att när verkställbarheten för en utsökningsgrund upphör preskriberas skulden i fråga också materiellt. Borgenären har inte rätt att yrka på betalning av den preskriberade skulden och gäldenären är inte skyldig att betala den. En preskriberad skuld beaktas inte heller vid utredningen av en gäldenärs dödsbo.

Det har senare kommit fram att verkningarna av en slutlig preskription av en skuld behöver klargöras i förhållande till skuldsanering för privatperson. Lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993, nedan skuldsaneringslagen) ändrades inte i samband med att utsökningsbalken stiftades.

Utsökningsgrundens tidsfrist och skuldsanering för privatpersoner är vardera rättsliga arrangemang som syftar till att ingripa mot övermäktiga skuldproblem och att hindra en livslång indrivning och utsökning. Förfarandena och deras rättsverkningar är dock olika. Den centrala skillnaden mellan en skuldsanering och den preskription som grundar sig på utsökningsgrundens tidsfrist är att en skuldsanering omfattar gäldenärens samtliga skulder, medan igen preskription av en skuld gäller endast en betalningsdom åt gången och det skuldförhållande mellan borgenären och gäldenären som där har definierats.

Skuldsanering för privatpersoner grundar sig på gäldenärens egen aktivitet och saneringen förutsätter från gäldenärens sida en förmåga att följa betalningsprogrammet. I det betalningsprogram som fastställs av domstol definieras på basis av gäldenärens inkomster hans eller hennes betalningsmån, dvs. det penningbelopp som används för betalning av gäldenärens skulder efter det att gäldenärens oundgängliga levnadskostnader och underhållsskyldighet har beaktats. Gäldenärens

tillgångar och betalningsmånen fördelas mellan borgenärerna i förhållande till deras fordringar. Då gäldenären har fullgjort sina skyldigheter enligt betalningsprogrammet, befrias han eller hon slutligt från sina skulder.

Att verkställigheten upphör på grundval av utsökningsbalken och en skuld till följd av detta preskriberas sker för sin del direkt med stöd av lagen. I allmänhet räknas tidsfristen på 15 år från det att man mot en gäldenär skaffat en betalningsdom som vunnit laga kraft. Borgenären har alltså under minst 15 års tid haft möjlighet att driva in skulden också via utsökning. När borgenären är en privatperson eller då ersättningsfordran grundar sig på ett brott vilket lett till en fängelseedom är tidsfristen 20 år. En borgenär kan undantagsvis också yrka på en förlängning av tidsfristen med 10 år, om gäldenären har gömt undan egendom eller i övrigt på ett olämpligt sätt väsentligt har försvårat betalningarna till borgenären.

Då man den 1 mars 2008 börjar tillämpa bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist kommer preskriptionen att gälla skulder som uppkommit under depressionen i början av 1990-talet och ännu äldre skulder. Man uppskattar att åtminstone 40 000 gäldenärs skulder preskriberas genast då bestämmelserna träder i kraft. Också under de följande åren preskriberas ett stort antal skulder.

Att depressionsperiodens överskuldssättningsproblem drar ut på tiden framgår också av att ca hälften av de skuldsaneringar som fastställts efter år 2002 omfattar skulder i fråga om vilka utsökningsbalkens tidsfrister går ut under betalningsprogrammet. Det finns över 5 000 sådana betalningsprogram. Den stora andelen gamla skulder förklaras förutom av omfattningen av depressionstidens skuldproblem också av det skuldförlikningsprogram som Bankföreningen i Finland, statsmakten och Garanti-Stiftelsen gjorde upp 2002 och som aktiverade gäldenärerna att söka en lösning på sina skuldproblem också genom skuldsanering. På grundval av skuldförlikningsprogrammet gjordes ca 7 000 frivilliga skuldförlikningar som gällde depressionsperiodens gäldenärer.

Av de skulder som blev obetalda under depressionstiden har en stor del haft anknytning till företagsverksamhet. Ansvarsgrunden är då ofta borgen som företagaren eller hans eller hennes anhörig har ställt för företagets krediter. Borgen och gemensamt skuldansvar kan utsträcka sig till en stor grupp människor och leda till rättsligt komplicerade interna regressansvar. Åtminstone en tredjedel av de nuvarande skuldsaneringsgäldenärerna har borgensskulder.

Med stöd av lagen om borgen och tredje-manspant (361/1999, nedan borgenslagen) har borgensmannen rätt att av gäldenären återkräva det belopp han eller hon betalat samt yrka på att övriga som ställt borgen för samma skuld ska delta i betalningen av skulden. För att denna regressrätt ska tryggas, krävs det att borgenären sörjer för att skulden hålls i kraft i förhållande till gäldenären och medborgensmän. Borgensmannen befrias dock inte från ansvar, om gäldenären eller en medborgensman har blivit fri från sin skuld i en skuldsanering eller något annat insolvensförfarande.

De skulder som preskriberas och som omfattas av skuldsanering väcker en mängd tolkningsfrågor, på vilka det inte till alla delar finns ett juridiskt säkert eller åtminstone inte ett lättfunnet svar. Gäldenärernas rätts-säkerhet kräver att de har information om hur den nya lagstiftningen påverkar deras betalningsskyldighet och hur det lönar sig för dem att agera. Ööverlagda åtgärder och felaktiga uppfattningar kan ytterligare försvaga gäldenärernas ekonomiska ställning. Då man beaktar antalet skuldsaneringar och deras betydelse med hänsyn till gäldenärerna, är det inte motiverat att invänta klagande tolkningar via rättspraxis.

Utsökningsgrundens tidsfrist gäller inte överhuvudtaget bolags eller övriga samfunds skulder. För dessas del kan en skuld preskriberas endast med stöd av lagen om preskription av skulder (728/2003, nedan preskriptionslagen), där det föreskrivs att en skuld upphör, om inte preskriptionen av skulden med jämna mellanrum avbryts genom in-drivningsåtgärder eller på något annat sätt. När det som säkerhet för skuldens betalning har ställts borgen, ska borgenären avbryta preskriptionen för att kunna driva in skulden

hos gäldenärsbolaget och dessutom för att kunna kräva prestation av borgensmannen. Avbrytande åtgärder har krävts också i de fall att gäldenärsbolaget upphört med sin verksamhet och avförts ur handelsregistret. Kravet på att avbryta preskriptionen av huvudförpliktelsen gäller också den situationen där gäldenären har avlidit medellös. Avbrytande åtgärder mot ett upphört bolag och ett dödsbo som saknar medel kan anses som formaliteter, om den enda funktionen med dem är att hålla borgensmannens ansvar i kraft.

2 Nuläge

2.1 Betalningsprogrammet och utgången av utsökningsgrundens tidsfrist

Vid en skuldsanering definieras i ett betalningsprogram som fastställs av en domstol betalningsvillkoren för gäldenärens skulder. Betalningsprogrammet är en utsökningsgrund som ersätter de tidigare domar eller andra utsökningsgrunder som gäller för de skulder som omfattas av skuldsaneringen. Då en gäldenär fullgjort sin betalningsskyldighet enligt betalningsprogrammet, blir han eller hon fri från att betala den återstående delen av de skulder som omfattas av skuldsaneringen.

I betalningsprogrammet förpliktas gäldenären att betala hela den del av sin förmögenhet och sina inkomster som han eller hon inte behöver för sina oundgängliga levnadskostnader och för att fullgöra sin underhållsskyldighet. I betalningsprogrammet strävar man efter att på förhand beakta alla ändringar av betalningsförmågan och övriga ändringar av förhållandena som är av betydelse med hänsyn till skuldsaneringen. Vid behov kan betalningsprogrammet ändras och programmet kan i förväg avslutas med ett domstolsbeslut. Angående ändringen kan också slutas ett avtal, om samtliga borgenärer samtycker till det.

Avsikten är att betalningsprogrammen ska vara så bestående som möjligt. Om betalningsprogrammet ändras, inverkar ändringen på samtliga borgenärs betalningsandelar. Om betalningsprogrammet förfaller, förfaller skuldsaneringen i fråga om alla skulder.

Skuldvillkoren återgår då till de som de var innan skuldsaneringen inleddes.

Enligt 79 § 2 mom. i skuldsaneringslagen beaktas i betalningsprogrammet inte att skatter och vissa andra skulder på grund av särskilda preskriptionsbestämmelser kan preskriberas efter det att skuldsaneringen inleddes eller att det vid förfarandet utfärdats ett interimistiskt betalnings- och indrivningsförbud. Lagen saknar bestämmelser om att samma regel också gäller skulder för vars del utskökningsbalkens tidsfrister går ut efter det att skuldsaneringen har inletts. Av detta går det dock inte att dra den motsatta slutsatsen att gäldenären skulle kunna låta bli att fullgöra en betalningsskyldighet enligt betalningsprogrammet på grund av att tiden för verkställbarhet av en tidigare betalningsdom har gått ut. I regeringens proposition om tidsfrist för verkställbarheten (RP 216/2001 rd) konstaterades det att en fordran som omfattas av ett betalningsprogram kan drivas in under 15 års tid. Endast om programmet förfaller får den ursprungliga domen en betydelse. Då man dessutom beaktar skuldsaneringslagens principer om betalningsprogrammets rättsverkningar och beständighet torde det också enligt nuvarande bestämmelser kunna anses att gäldenärens betalningsskyldighet enligt betalningsprogrammet inte ändras på grund av att utskökningsgrundens tidsfrist löper ut.

Skulder som grundar sig på borgensansvar väcker mera problematiska frågor. Det har ansetts oklart huruvida en betalningsskyldighet som i betalningsprogrammet har bestämts för en borgensman upphör, om huvudförpliktelsen preskriberas i förhållande till gäldenären under betalningsprogrammet.

Tidsfristerna för en gäldenärs och en borgensmans skulder skiljer sig från varandra, om borgenären vid olika tidpunkter utverkat betalningsdomar mot gäldenären och borgensmannen. Tidsfristerna kan tänkas gå ut vid olika tidpunkter också på grund av att endast den ena av dem har överklagat domen. Enligt uppgift från indrivningsbyråerna håller det på att i fråga om över 2 000 pågående skuldsaneringar uppstå en situation där huvudförpliktelsen preskriberas under borgensmannens betalningsprogram.

Utgångspunkten är att en borgen förutsätter en giltig huvudförpliktelse. Borgensförbin-

delsens karaktär som accessorisk förbindelse framgår bl.a. av 15 § 1 mom. och 17 § 1 mom. i borgenslagen. I högsta domstolens avgörande (HD 2002:123) har det fastställts att inte ens en särskild betalningsdom mot en borgensman eliminerar den accessoriska karaktären i förhållande till huvudförpliktelsen, utan borgensansvaret upphör då huvudförpliktelsen preskriberas. I 17 § 2 mom. i borgenslagen ges insolvensförfaranden och de begränsningar som av dessa följer för gäldenärens ansvar en annorlunda ställning. Om huvudförpliktelsen upphör som en följd av en skuldsanering eller ett annat jämförbart förfarande, befrias inte borgensmannen från ansvar.

Den nuvarande situationen kan anses lämna rum för juridisk tolkning. Om man anser att borgensmannens betalningsskyldighet upphör i och med att huvudförpliktelsen preskriberas, borde det betalningsprogram som fastställts för en borgensman ändras. Ändringen skulle i allmänhet innebära att borgenärernas interna utdelning ändras. Det kan anses som oklart på vems initiativ och bekostnad ändringarna av betalningsprogram ska vidtas.

2.2 Betalningsprogram som förfaller

En skuldsanering för en privatperson grundar sig alltid på gäldenärens egen ansökan. En grundförutsättning för en skuldsanering är att gäldenären är insolvent. En domstol kan bevilja skuldsanering om en gäldenär inte förmår betala sina skulder då de förfaller och denna situation inte är temporär eller kan korrigeras genom gäldenärens egna åtgärder. Också då kan skuldsanering vägras, om gäldenären anses ha skuldsatt sig uppenbart lättsinnigt eller om det enligt 10 § i skuldsaneringslagen finns något annat hinder för en skuldsanering. I samband med en ansökan om skuldsanering bereds borgenärerna tillfälle att bli hörda. Avsikten med hörandet är att borgenärerna ska få föra fram något hinder för skuldsaneringen som de känner till. Borgenärernas samtycke till att skuldsaneringen inleds behövs inte.

Innehållet i betalningsprogrammet bestäms uteslutande enligt gäldenärens betalningsförmåga. Då betalningsprogrammet görs upp jämförs den avkastning som flyter in till bor-

gäldenärerna inte med utfallet av en utsökning. Eftersom gäldenärens betalningsmån vid en skuldsanering bestäms enligt andra grunder än vid utsökning, kan borgenärerna i det enskilda fallet under betalningsprogrammet få mera eller mindre än via utsökning. Med beaktande av att betalningsprogrammet i allmänhet är fem år långt är en skuldsanering vanligtvis en fördelaktigare lösning för gäldenären än en långvarig utsökning. Eftersom en gäldenär själv kan pröva om han eller hon ska ansöka om skuldsanering, är utgångspunkten att gäldenären bedömer sin ekonomiska ställning vid en skuldsanering och utanför den och väljer det alternativ som är bättre för honom eller henne.

Som det ovan konstaterats eftersträvar man i lagstiftningen att betalningsprogrammen ska vara så bestående som möjligt. I skuldsaneringslagen regleras i detalj förutsättningarna för att ändra betalningsprogrammet och för att betalningsprogrammet ska förfalla. Att betalningsprogrammet förfaller innebär att villkoren för skulderna återgår till de som de var före saneringen av skulderna. Eftersom det att ett betalningsprogram förfaller är en sträng påföljd för gäldenären, kan en borgenär åstadkomma att ett betalningsprogram förfaller endast av väsentliga skäl, och domstolen ska vid prövningen av dessa också bedöma hur skäligt det är med hänsyn till gäldenären att programmet förfaller.

Bestämmelserna om hur betalningsprogrammet förfaller ändrades år 1997. Enligt 42 § 4 mom. (63/1997) i lagen kan domstolen bestämma att ett betalningsprogram förfaller på grund av en försummelse att iaktta betalningsprogrammet (1 punkten) eller gäldenärens försummelse av sin skyldighet att medverka (3 punkten). Enligt 2 punkten i momentet kan domstolen bestämma att betalningsprogrammet förfaller, om det efter att betalningsprogrammet fastställts framkommer omständigheter som hade förhindrat en skuldsanering, om de hade varit kända när beslutet om skuldsanering fattades.

Förutsättningarna för att betalningsprogrammet ska förfalla är inskrivna i lagen främst med borgenärernas yrkande i åtanke. Man har dock ansett att också gäldenären kan ansöka om att betalningsprogrammet förfaller. I motiven till den regeringsproposition

som ledde till ovan nämnda lagändring (RP 180/1996 rd) konstateras att domstolen också fortsättningsvis på den grund som anges i 2 punkten i momentet även på ansökan av gäldenären kan bestämma att betalningsprogrammet förfaller. Enligt motiven kan gäldenären göra ansökan t.ex. för att han eller hon har nått ett avtal med borgenärerna om betalning av skulderna eller för att gäldenären av någon annan orsak önskar avstå från skuldsaneringen.

Enligt en undersökning från år 1996 har domstolarna allt sedan den första tiden som skuldsaneringslagen har varit i kraft bestämt att betalningsprogrammet förfaller på gäldenärens egen ansökan. Grunden har varit att den ekonomiska situationen har förbättrats t.ex. genom en anställning, ett arv eller en skatteåterbäring. Dessutom har det hänt att gäldenärerna har nått ett avtal med borgenärerna om skötseln av lånen varvid det inte längre har funnits behov av en skuldsanering (Rättspolitiska forskningsinstitutet, Minna Varis, Velkajärjestelyn raukeaminen 1996, s. 31 och 35).

Antalet ansökningar årligen om att skuldsaneringen ska förfalla har varierat kraftigt. Antalet ansökningar årligen har som lägst varit under 100 ansökningar (år 2006) och som högst nästan 800 (år 1996). Andelen ansökningar som gäldenären gjort har varierat från under 5 procent till över 20 procent. Antalet ansökningar som en gäldenär gjort om att skuldsaneringen ska förfalla har alltså varierat mellan tio och etthundra per år.

2.3 Frivillig skuldförlikning och utgången av utsökningsgrundens tidsfrist

En gäldenär som råkat i betalningssvårigheter ska i första hand försöka nå ett avtal med sina borgenärer om en ändring av villkoren för skulderna och en reglering av skulderna. Enligt 11 § i skuldsaneringslagen är gäldenären skyldig att innan han eller hon ansöker om skuldsanering utreda möjligheterna att ingå en förlikning med borgenärerna i syfte att rätta till sin ekonomiska situation.

Ändringar av skuldens villkor, t.ex. avvikelser från betalningstidtabeller, är mycket vanliga. De avtalsarrangemang som avses i skuldsaneringslagen förutsätter att man sluter

ett avtal i syfte att rätta till en insolvent gäldenärs ekonomiska situation och att alla de mest betydande borgenärerna blir parter i avtalet. Detta är en förutsättning för att gäldenären ska kunna följa den avtalade betalningsplanen.

Skuldsaneringslagen innehåller endast några få bestämmelser om frivillig skuldsanering. Utgångspunkten är att parterna genom ett avtal tämligen fritt ska kunna bestämma om medlen för en skuldsanering och om gäldenärens prestationer. Fördelen med en uppgörelse i godo är att den är smidig och erbjuder en möjlighet till att anpassa det arrangemang som behövs för att rätta till gäldenärens ekonomiska situation enligt den individuella karaktären för vart och ett fall.

Bestämmelser om det föreskrivna minimiskyddet för gäldenären ingår i 85 § i skuldsaneringslagen. Påföljderna av gäldenärens betalningsförsummelser får inte vara strängare än enligt 42 § i lagen. På en ändring av skuldsaneringar som grundar sig på avtal tillämpas bestämmelserna om ändring av betalningsprogram i 44 §, om inte annat har avtalats. Om parterna inte når ett avtal om ändring av betalningsvillkoren, kan de bestämmas av domstol.

Dessutom tillämpas enligt 79 a § på frivilliga skuldsaneringar i fråga om särskilda preskriptionstider samma regler som vid lagstadgad skuldsanering. Genom detta eftersträvar man att få med också offentligrättsliga borgenärer i frivilliga förfaranden. Offentligrättsliga borgenärers rätt att genom avtal avstå från t.ex. en del av skattefordringarna grundar sig på 78 § i lagen.

Allmänt taget kan man dock utgå från att en frivillig skuldsanering är ett avtal och att den endast har de rättsverkningar som grundar sig på avtal. Parterna kan inte avtala annat om t.ex. utsökningsgrundens tidsfrist enligt utsökningsbalken och om verkningarna av att den går ut. Ett avtal om skuldsanering är inte heller en utsökningsgrund. Åtminstone i allmänhet finns det inte skäl att anse att ett avtal mellan gäldenären och borgenären om t.ex. ett uppskov med betalningarna eller en partiell efterskänkning av en skuld skapar ett nytt gäldsförhållande mellan borgenären och gäldenären.

På grundval av det ovan nämnda torde man anse att en utsökningsgrund med stöd av 2 kap. 27 § i utsökningsbalken kan preskriberas under en avtalad betalningsperiod. En borgenär, vars betalningsdom efter 15 år har förlorat sin verkställbarhet och vars fordran därmed blivit preskriberad, kan inte längre söka en ny betalningsdom på grund av underlåtelser i fråga om en skuldförlikning eller sådana betalningar som har avtalats i den. De övriga borgenärerna kan som en följd av att gäldenärens betalningsskyldighet upphört med stöd av de ovan nämnda 85 § 2 mom. och 44 § yrka på att deras egen utdelning ska ökas på grund av ändrade förhållanden.

2.4 Statistikuppgifter om depressionstidens skulder och skuldarrangemang

Enligt en utredning som gjorts på basis av utsökningens datasystem låg i oktober 2007 för indrivning nästan 68 000 sådana fordringar som har lett till en betalningsdom före 1.3.1993 och som alltså preskriberas då man börjar tillämpa bestämmelserna om utsökningsgrundens tidsfrist. Över 30 000 personer har sådana skulder som preskriberas. I dessa antal ingår de fall där gäldenären är en privatperson och borgenären en juridisk person.

Enbart en del av de obetalda skulderna är för utsökning. Om det hos gäldenären inte kan mätas ut egendom eller inkomster, returneras ärendet till borgenären. Om borgenären så önskar kan den göra en ny ansökan om utmätning. Det har vid utsökningen inte kunnat konstateras att borgenärerna i omfattande grad sänt betalningsdomar för utsökning för ett sista indrivningsförsök innan de gamla fordringarna slutligt preskriberas. Man kan alltså anta att antalet skulder som preskriberas i början av år 2008 och dessutom antalet gäldenärer som blir fria från sina gamla skulder är betydligt större än vad ovan nämnts.

Under den tid skuldsaneringslagen varit i kraft har det fastställts över 70 000 betalningsprogram. Betalningsprogrammen räcker i allmänhet fem år. Det finns ca 20 000 betalningsprogram som pågår. Under åren 2003—2005 fastställdes över 4 000 betalningsprogram per år, men antalet skuldsane-

ringar har under de senaste åren igen varit på neråtgående.

De som sökt sig till skuldsanering har varit kraftigt överskuldsatta och haft många skulder, vilket har lett till att skuldkapitalen i betydande grad har reducerats. Enligt en betalningsprogramundersökning för år 2005 har beloppet för skuldsaneringsgäldenärernas skulder halverats från den första tiden skuldsaneringslagen var i kraft. Detta bedöms bero på att man i lägre grad än tidigare ansöker om skuldsanering på grund av stora företags-, borgens- och bostadsskulder. Samtidigt har gäldenärernas betalningsförmåga försvagats på ett sådant sätt att numera över 40 procent av betalningsprogrammen är s.k. nollprogram där gäldenären inte, åtminstone inte i betalningsprogrammets inledningsskede, överhuvudtaget gör betalningar. De gäldenärer som förmår göra betalningar betalar ca en tiondedel av sina skulder (Rättspolitiska forskningsinstitutet, Vesa Mutttilainen 2006, Velkajärjestelyt tuomioistuimissa).

De skuldproblem som började under depressionstiden syns fortfarande i jämförelsevis nya skuldprogram. Enligt utredningar från indrivningsbyråerna omfattar nästan hälften av de betalningsprogram som fastställdes under åren 2003–2007 sådana skulder där verkställighetstiden på 15 år hinner gå ut under betalningsprogrammet. Skuldförlikningsprogrammets verkningar syns i att det finns särskilt mycket gamla skulder i de betalningsprogram som fastställdes under åren 2004–2005. Det finns över 5 000 fall, där åtminstone någon av skulderna som omfattas av betalningsprogrammet preskriberas under betalningsprogrammet.

Under tidigare år har ett borgensansvar varit ett klart mera allmänt skäl för överskuld-sättning än för närvarande. Enligt utredningar om betalningsprogram har år 1997 borgen uppgivits vara den primära orsaken till skuldsättning i 28 procent av fallen, men fram till år 2005 har siffran minskats till ca 10 procent. Också då en borgen inte har definierats vara den huvudsakliga orsaken till att man ansökt om skuldsanering, har gäldenären vid sidan av sina övriga skulder ha kunnat ha också borgensskulder. År 1997 hade så mycket som 60 procent av gäldenärerna borgensskulder och år 2005 fortfarande 28 pro-

cent. Den genomsnittliga storleken av borgensansvaren har fram till år 2005 minskat till nästan en fjärdedel i förhållande till situationen 1997, och beloppet för de genomsnittliga borgensskulderna var år 2005 drygt 20 000 euro (Rättspolitiska forskningsinstitutet, Vesa Mutttilainen och Jyrki Tala 1997, Kuka vapautuu veloistaan och Vesa Mutttilainen 2006, Velkajärjestelyt tuomioistuimissa).

På basis av statistiken kan man bedöma att åtminstone en tredjedel av de pågående betalningsprogrammen omfattar borgensskulder och att en betydande del av dessa borgensskulder är mycket gamla. Enligt upplysningar från indrivningsbyråerna omfattar ca 2 000 betalningsprogram sådana borgensskulder för vars del huvudförpliktelsen preskriberas i förhållande till gäldenären under betalningsprogrammet.

Förhandlingslösningar har med tiden blivit vanligare. Det finns inte några heltäckande forskningsdata om avtalen och deras antal. Allmänt uppskattar man att de fall som styrs till ett förfarande enligt ett frivilligt avtal skiljer sig från dem som styrs till ett förfarande enligt skuldsaneringslagen. Det är lättare att komma till ett avtal då skuldproblemen inte är särskilt allvarliga och antalet borgenärer är litet.

Antalet skuldsaneringar som grundar sig på avtal ökade i betydande grad som en följd av det skuldförlikningsprogram som Bankföreningen i Finland, statsmakten och Garanti-Stiftelsen gjorde upp år 2002. Skuldförlikningsprogrammet syftade till att med frivilliga avtal lösa huvuddelen av det skuldproblem som härstammade från depressionstiden. Målet var mycket ambitiöst. Som ett resultat av programmet ingicks dock under åren 2003–2005 sammanlagt ca 7 000 skuldförlikningar. Av dem var 750 avtal enligt det s.k. lättare förfarandet där borgenären ensidigt avstod från sitt betalningskrav som riktade sig mot de gäldenärer som hade det ekonomiskt allra sämst ställt.

Enligt den uppföljningsstudie som gjordes i samband med skuldförlikningsprogrammet motsvarade förlikningslösningarna långt den lagstadgade skuldsaneringen. En väsentlig skillnad var dock att nästan en tredjedel av avtalen innebar en engångsprestation där gäldenären vanligtvis betalade sina skulder

med medel som han eller hon fått eller lånat av någon annan. I andra fall avtalade man om ett betalningsprogram som i allmänhet var fem år långt. Förlikningslösningarna omfattade inte heller så många borgenärer som den lagstadgade skuldsaneringen. I början av år 2008 pågår 2 000—3000 skuldförlikningar.

2.5 Ett samfunds upphörande och avbrytande av preskription

En stor del av borgensförbindelserna ställs i anslutning till företagsverksamhet. Ett villkor för kreditgivningen till små och medelstora företag är ofta att företagets ägare eller någon anhörig till honom eller henne tar ansvaret för betalning av företagets skulder. Man förfar på detta sätt särskilt då företagsverksamheten drivs i aktiebolagsform, då delägarna inte direkt med stöd av lag är personligt ansvariga för bolagets skulder.

Om ett bolag inte klarar av sina betalningar, kan borgenären i enlighet med borgensförbindelsens villkor driva in betalningen av borgensmannen, som för sin del får en regressrätt, dvs. en rätt att hos bolaget driva in det belopp som borgensmannen har betalat. I kreditpraxis är den förhärskande borgensformen s.k. proprieborgen där borgenären kan rikta sitt krav direkt mot borgensmannen utan att gäldenären först ska visas vara insolvent. Enligt de allmänna principerna ska borgenären dock se till att också huvugäldenärens skuldansvar består. Detta är en förutsättning för att borgensmannen ska kunna driva in sin fordran av huvudgäldenären på grundval av sin lagstadgade regressrätt. Om en borgenär underlåter att avbryta preskriptionen av en skuld eller på annat sätt befriar gäldenären från skuldansvar, befrias också borgensmannen från borgensansvar. Borgen kallas också oftast en accessorisk rättighet: det är inte möjligt att driva in mera av borgensmannen än av huvudgäldenären.

Det finns också undantag från kravet på den accessoriska karaktären. Enligt 17 § 2 mom. i borgenslagen minskar eller upphör borgensansvaret inte, om en insolvent gäldenärs betalningsskyldighet t.ex. i en skuldsanering för privatpersoner eller en företagssanering har minskats eller helt avlyfts. En borgensman kan inte heller rikta krav mot en

gäldenär när denna har gjort betalningarna enligt betalningsprogrammet. En annorlunda lösning vore inte heller motiverad med beaktande av att en borgen är avsedd att trygga betalningen till borgenären vid en situation då gäldenären är insolvent och att skuldsanering för privatpersoner och företagssanering syftar till att gäldenärens skuldproblem ska redas ut och lösas på en gång.

Borgenslagen innehåller ingen uttrycklig bestämmelse om hur gäldenärsbolagets upphörande inverkar på borgensmannens ansvar. Med gäldenärsbolagets upphörande avses här att bolaget upphör med sin verksamhet och också förlorar sin juridiska behörighet att verka. Lagstiftningen innehåller flera förfaranden som bestämts för olika situationer och som leder till att ett bolag upphör juridiskt sett. Det är klart att gäldenärsbolagets upphörande inte i och för sig eliminerar borgensmannens ansvar. Däremot har det rätt oklarhet om huruvida borgenären ska se till att preskriptionen avbryts också i förhållande till det bolag som har upphört. Om borgenären anses ha en sådan skyldighet och avbrytande åtgärder inte har vidtagits, upphör också borgensmannens ansvar då skulden preskriberas.

Högsta domstolen har i sitt avgörande (HD 2007:43) fastställt att en borgens giltighet inte upphör på grund av att preskriptionen av huvudförpliktelsen inte har avbrutits i förhållande till ett aktiebolag i gäldenärsställning efter att bolaget till följd av ett konkursförfarande har upphört med sin verksamhet och enligt lagen upplösts. I sin motivering konstaterar högsta domstolen bl.a. att en åtgärd som innebär att man eftersträvar att avbryta preskriptionen av en fordran som fastställts i en konkursdom i förhållande till ett upplöst bolag inte i fråga om ett bolag som permanent upphört med sin verksamhet kan syfta till något annat än att säkerställa verkställbarheten för borgensfordran. Enligt högsta domstolen finns det dock inte något förnuftigt skäl att förutsätta en sådan åtgärd, vilket också uttryckligen föreskrivits i fråga om de insolvensförfaranden enligt lagen som syftar till en reglering av huvudgäldenärens skulder.

En upplösning av ett bolag via ett konkursförfarande aktualiseras då bolaget är överkuldsatt. Om det bolag som ska upplösas har

tillgångar som förslår till betalning av alla skulder kan bolaget upplösas via ett sådant likvidationsförfarande som är föreskrivet i 20 kap. i aktiebolagslagen (624/2006). Eftersom alla skulder i det bolag som upplöses blir betalda bör frågorna om preskription av skulder och borgenmannens ansvar inte heller bli aktuella efter likvidationsförfarandet.

Såväl ett konkurs- som ett likvidationsförfarande förutsätter att bolagets tillgångar förslår till utredningskostnaderna. Om tillgångarna i ett bolag som försatts i konkurs inte ens förslår till förfarandekostnaderna, förfaller konkursen. Enligt 20 kap. 4 § 1 mom. 4 punkten i aktiebolagslagen ska bolaget då avföras ur handelsregistret. Bolaget ska avföras ur handelsregistret också i vissa andra fall som avses i aktiebolagslagens 20 kap. 2 och 4 § samt 23 kap. 2 § och där bolagets kända tillgångar inte förslår till likvidationskostnaderna och ingen —t.ex. en aktieägare eller en borgenär— tar på sig ansvaret för likvidationskostnaderna. Enligt 24 § i handelsregisterlagen (129/1979) kan ett bolag dessutom avföras ur registret, om det inte från näringsidkaren under de senaste tio åren har kommit in någon anmälan till registret och det finns anledning att anta att näringsidkaren upphört med sin verksamhet.

Högsta domstolen har också prövat frågan om huruvida en borgenär, för att kunna kräva en skuld av en borgensman, ska avbryta preskriptionen av en skuld i förhållande till ett gäldenärsbolag som avförts ur registret med stöd av handelsregisterlagen. I sitt avgörande (HD 2007:16) ansåg högsta domstolen att borgenären då är skyldig att se till att huvudförpliktelsen hålls i kraft. I motiveringen konstateras att det i lagstiftningen inte föreskrivs annat och att borgenären har juridiska medel att avbryta preskriptionen.

Begreppsmässigt kan man särskilja upplösning av bolag och avförande ur registret. Skillnaden är givetvis också den att vid konkurs- och likvidationsförfarandena är gäldenärsbolagets ekonomiska ställning utredd och skulderna är också betalda till det belopp som gäldenärsbolagets medel har förslagit. När de gäller avförande ur registret har man inte kunnat inleda en utredning, eftersom bolaget har bedömts vara helt medellöst. Det ska dock poängteras att myndigheten före

förfarandet för avförande ur registret bland annat hos skattemyndigheterna efterhör om huruvida bolaget är medellöst och saknar verksamhet. Angående avförandet kungörs dessutom på förhand, och näringsidkaren bereds tillfälle att bli hörd. Vid en avregistrering enligt aktiebolagslagen bereds dessutom borgenärerna en möjlighet att ta på sig ansvaret för likvidationskostnaderna och på detta sätt hindra en avregistrering.

Oberoende av grunden för upphörandet är ett avregistrerat bolags rättsliga ställning i hög grad likartad. Ett bolag som har upphört kan inte ingå rättshandlingar och det har i allmänhet inte sådana företrädare som skulle kunna ingå sådana. Eftersom företrädare saknas måste delgivningar som riktas till bolaget i allmänhet skötas via ett kungörelseförfarande. I vartdera fallet kan borgenärerna driva in sina fordringar från sådana medel som bolaget i efterskott har upptäcks ha. Ett bolag som en gång avregistrerats kan inte på nytt föras in i registret och man kan inte på nytt av det åstadkomma ett bolag med rättshandlingsförmåga.

Efter år 1994 har 13 000 näringsidkare avregistrerats på grundval av ett slutfört konkursförfarande och 8 900 näringsidkare på grundval av ett likvidationsförfarande. Under samma tid har man med stöd av handelsregisterlagen avfört över 100 000 näringsidkare och med stöd av aktiebolagslagen nästan 57 000 bolag ur handelsregistret.

Endast ca 12,5 procent av de avregistrerade näringsidkarna har upplösts vid ett sådant likvidationsförfarande där enligt vad ovan sagts borgenären inte ska se till att preskriptionen av en skuld avbryts. I fråga om merparten av de avregistrerade företagen är en borgenär således fortfarande skyldig att med jämna mellanrum se till att preskriptionen avbryts vid äventyr att borgensmannens eller övrigas, som svarar för samma skuld, skuldansvar upphör eller åtminstone minskar. I samband med ett utredningsförfarande som riktar sig mot borgensmän måste man på motsvarande sätt undersöka på vilken grund ett gäldenärsbolag har avregistrerats.

Siffrorna ovan omfattar också uppgifter om de andelslag som har avförts ur handelsregistret med stöd av handelsregisterlagen. Bestämmelserna om upplösning och avregistrering

ring i lagen om andelslag (488/2001) är till stora delar identiska med aktiebolagslagens motsvarande bestämmelser. Angående upplösning av en förening föreskrivs i föreningslagen (503/1989). I 7 kap. i föreningslagen ingår bestämmelser om frivillig upplösning av en förening och om förklaring om att en förening har upplösts på grund av att verksamheten upphört och i 8 kap om upplösning av en förening genom domstolsbeslut. I alla dessa fall upphör föreningen i huvudsak via ett likvidationsförfarande.

2.6 Dödsbo

En gäldenärs död inverkar inte på gäldenärens skuldförhållanden. I stället för gäldenären inträder hans eller hennes dödsbo, och borgenären kan kräva betalning för skulden av dödsboet. I dödsboet måste förrättas en bouppteckning för att förteckna den avlidnes tillgångar och skulder. Dödsboets och den avlidnes skulder måste betalas innan dödsbodelägena kan skifta boets egendom.

Dödsbodelägena svarar inte personligen för den avlidnes eller boets skulder. Om dödsbodelägena har försummat att förrätta bouppteckning eller har lämnat oriktiga uppgifter för bouppteckningen eller om de har skiftat medel före skulderna har betalats, kan de dock bli skadestands- eller återbärings-skyldiga. Beloppet för ansvaret är begränsat till beloppet av den skada som borgenärerna har lidit. Dödsbodelägarnas gäldsansvar har begränsats genom ändringar av 21 kap. i ärvdabalken (783/2004).

En utredning om den avlidnes skulder kan genomföras på många sätt. Vanligtvis utreder delägena själva boet och ser till att den avlidnes skulder betalas. Tidigare var en konkurs det enda sättet som innebar att ett överskudsatt bo kunde utredas, om boets borgenärer inte frivilligt gick med på att komma överens om betalning och åtminstone en partiell eftergift av skulderna. Konkurskostnaderna är dock så höga att tre fjärdedelar av dödsbokkonkurserna före lagändringarna förföll i brist på medel. Då hade boets samtliga tillgångar använts för betalning av konkursförfarandet.

I den ovan nämnda ändringen av ärvdabalken utökades möjligheterna att avhjälpa pro-

blemen i ett överskudsatt dödsbo med hjälp av en boutredningsman. En boutredningsman kan fatta beslut om skifte av tillgångarna till borgenärerna med iakttagande av den lagstadgade betalningsordningen. Ett sådant beslut jämförs med ändringar av betalningsskyldigheten vid skuldsanering för privatpersoner. Enligt 17 § 2 mom. i borgenslagen kan en borgensman inte åberopa att beloppet för huvudförpliktelsen har nedsatts eller avskrivits genom ett beslut av boutredningsmannen.

Om ett skuldsatt dödsbo inte överlåtits till förvaltning av en boutredningsman, t.ex. pga. att boet inte har tillgångar som förslår till utredningskostnaderna, förblir villkoren för skulderna de som de har varit tidigare. På denna grund torde man kunna anse att borgenären för att upprätthålla borgensmannens ansvar fortfarande ska se till att preskriptionen för huvudförpliktelsen avbryts.

3 Föreslagna ändringar

3.1 Betalningsprogrammets beständighet och utsökningsgrundens tidsfrist

Betalningsprogram som fastställs

I skuldsaneringslagen föreslås en uttrycklig bestämmelse om hur den omständigheten att utsökningsgrundens tidsfrist går ut ska beaktas när ett betalningsprogram fastställs.

Skuldsaneringen omfattar samtliga de skulder som gäldenären personligen eller egendom som gäldenären har lämnat som säkerhet svarar för när skuldsaneringen inleds. En av de grundläggande principerna i skuldsaneringslagen är att borgenärerna ska behandlas jämlikt. För vanliga skulder ska i fråga om varje skuld reserveras en lika stor relativ andel av gäldenärens tillgångar och betalningsmån. För säkerhetsskulder ges dock full betalning för hela det skuldkapitalbelopp som säkerhetens värde täcker. Dessutom föreskrivs det om undantag från jämlikhetsprincipen till förmån för uttryckligen de borgenärer som anges i 31 och 31 a §.

Skuldsaneringen omfattar inte skulder som har preskriberats innan skuldsaneringen inleddes. Det vore att anse som ett missförhållande om en gammal skuld som enligt be-

stämmelserna i utsökningsbalkens 2 kap. kommer att preskriberas kort efter det att skuldsaneringen inleds skulle få samma ställning som andra skulder i betalningsprogrammet. Den borgenär som driver in den gamla fordran drar då nytta av gäldenärens skuldsanering, eftersom gäldenären måste betala av på skulden också efter det att den i lagen föreskrivna maximitiden för skuldansvaret har gått ut. På motsvarande sätt får de övriga borgenärerna en sämre ställning än utanför skuldsaneringen, där en skuld som preskriberas inte längre konkurrerar om resultatet av utsökningsindrivningen.

För att regleringen ska vara konsekvent är det motiverat att de materiellrättsliga bestämmelserna ska beaktas också vid regleringen av skulder och att valet av verkställighetsförfarande inte ska inverka på borgenärernas inbördes ställning. Bestämmelserna bör inte heller leda till olika resultat vid lagstadgad och frivillig skuldsanering. Om utdelning för gamla skulder skulle ges under hela den tid betalningsprogrammet är i kraft vid lagstadgad skuldsanering, kunde det bli svårare att få till stånd frivilliga skuldsaneringar.

En långvarig indrivning försvagar gäldenärens ekonomiska bärkraft, och följden av detta är ofta att gäldenären samlar på sig nya skulder. Det är då vanligtvis inte fråga om bankkrediter eller andra nya krediter utan om hyres- och skatteskulder samt olika fakturafordringar. De gamla skulder som fortfarande indrivs är ofta stora företags- eller borgensskulder. Om dessa skulder beaktas fullt ut vid skuldsaneringen, blir utdelningen för de nya skulderna mycket liten.

När gamla skulder försvinner växer den andel som inflyter för nyare skulder, och skuldkapitalet kan kanske t.o.m. betalas i sin helhet. Det kan då redan från början bestämmas att betalningsprogrammet ska vara i kraft en kortare tid än fem år, som är det normala, om en skuldsanering över huvud taget är nödvändig för att gäldenären ska få betalningstid och undgå dröjsmåls- och indrivningskostnader. När en stor skuld upphör ökar också gäldenärens möjligheter att få betalningsprogrammet upphävt i förtid genom att frivilligt betala återstoden av skulderna. Det är endast i undantagsfall som gäldenä-

rens ekonomiska ställning påverkas så gynnsamt av att preskriptionen av skulder beaktas. Det kunde dock tänkas att gäldenärens förutsättningar att ingå vanliga avtal och t.ex. skaffa konsumtionsvaror som faktureras i efterhand förbättras om borgenärerna kan lita på att gamla skulder upphör.

För den omständigheten att gamla skulder ska behandlas på samma sätt som andra skulder talar främst strävan att undvika komplicerade betalningsprogram samt enhetligheten med avseende på de skulder som anges i lagens 79 §. Trots att skuldsaneringen delvis kan betraktas som ett summariskt förfarande, strävar man i betalningsprogrammet efter att fastställa gäldenärens betalningsmån i detalj och förutse sådana förändringar i omständigheterna som inverkar på skuldsaneringen.

För att frågan om hur de tidsfrister som anges i utsökningsbalken inverkar på betalningsprogrammet över huvud taget ska bli aktuell, förutsätts det att borgenären har ansökt om en betalningsdom mot gäldenären och att indrivning hade skett i minst tio års tid innan skuldsaneringen inleddes. Det vore sökt att jämföra dessa fall med skatteskulder och andra skulder enligt 79 §, som har en kort indrivningstid som grundar sig på särskild reglering.

Det är också viktigt att de rättsnormer som hänför sig till borgen är konsekventa. Det är inte förenligt med de grundläggande principerna som gäller borgen att en borgenär kan kräva betalning av en borgensman för en sådan skuld som har preskriberats och som gäldenären själv inte längre svarar för. Om borgenären enligt en borgensmans betalningsprogram skulle kunna få betalning för en skuld som har preskriberats, skulle borgensmannen inte ens i princip kunna kräva tillbaka det för en annan persons räkning betalda beloppet. Borgensmännen skulle kunna uppleva detta som synnerligen orättvist, även om regressrättens ekonomiska värde vore obetydligt i det aktuella fallet.

I propositionen föreslås det således att tidsfristerna i utsökningsbalken och preskriptionen av skulder till följd av att en tidsfrist går ut ska beaktas på förhand när ett betalningsprogram görs upp. I betalningsprogrammet reserveras då i fråga om en skuld som kom-

mer att preskriberas en andel av gäldenärens betalningsmån endast för den tid som skulden kan drivas in genom utsökning. Borgenären får således inte längre någon andel av de inkomster som inflyter för gäldenären efter det att utsökningsgrundens tidsfrist har gått ut. Samma regler tillämpas både på skuldsaneringsgäldenärens egna skulder och på andra gäldenärens skulder som gäldenären svarar för på grundval av borgen eller av annan orsak.

Den omständigheten att det på förhand beaktas att gäldenärens betalningsskyldighet upphör innebär att betalningsprogrammen kommer att periodiseras. Också i dag kan betalningarna till borgenärerna variera under den tid betalningsprogrammet är i kraft. T.ex. uppskattas de förändringar som kommer att inträffa i fråga om gäldenärens inkomster och utgifter, och gäldenärens betalningsmån beräknas så att den är olika stor under olika tider.

Betalningsprogram som är i kraft

De betalningsprogram som nu är i kraft har i regel fastställts 2003–2007. Den ändring av utsökningslagen där det bestämdes om en tidsfrist för utsökningsgrundens verkställbarhet antogs i riksdagen i mars 2003, och den trädde i kraft i mars 2004. Utifrån en övergångsbestämmelse i lagen var avsikten att bestämmelserna om när utsökningsgrunden upphörde att vara verkställbar skulle bli tillämpliga först efter fem år, dvs. i mars 2008. Före lagändringen i fråga var en utsökningsgrund i kraft permanent, och inte heller en skuld preskriberades, om borgenären såg till att avbryta preskriptionen t.ex. genom att ansöka om utsökning. Utsökningslagen jämte ändringar upphävdes när utsökningsbalken trädde i kraft, i början av 2008.

Att en skuld inte längre kunde verkställas betydde inte att skulden upphörde, utan gäldenären var fortfarande betalningsskyldig, trots att skulden inte längre kunde drivas in genom utsökning eller i konkurs. Också en icke-verkställbar skuld skulle däremot ha kunnat drivas in av en gäldenärs dödsbo och uppenbart också vid skuldsanering. I betalningsprogrammet skulle en icke-verkställbar fordran ha behandlats som en vanlig skuld. I

regeringens proposition (RP 216/2001 rd) konstateras det särskilt att en fordran enligt ett lagakraftvunnet betalningsprogram kan drivas in i utsökningsväg under en tid som bestäms enligt betalningsprogrammet, oberoende av om borgenären har en tidigare utsökningsgrund för fordran.

I princip hade en icke-verkställbar fordran i övrigt en likadan rättslig ställning som andra skulder. Eftersom en skuld inte upphörde ens efter det att utsökningsgrundens verkställbarhet upphörde, skulle inte heller en borgensman ha befriats från ansvar på denna grund, om borgenären skulle ha fortsatt att avbryta preskriptionen med jämna mellanrum. Det att verkställighetstiden för en gäldenärs skuld upphörde skulle således inte ha kunnat påverka borgensmannens betalningsprogram.

När utsökningsbalken stiftades var meningen inte att ingripa i betalningsprogrammets innehåll. I den övergångsbestämmelse som nu föreslås slås det också fast att borgenärens rätt till en betalning som fastställts i betalningsprogrammet före ikraftträdandet av lagen inte hindras på den grunden att utsökningsgrundens tidsfrist enligt utsökningsbalken går ut innan borgenären får betalning. Betalningsprogrammet är således en ny verkställighetsgrund, så som föreskrivs i utsökningsbalken. I övergångsbestämmelsen föreslås det att samma princip ska iaktas också vid skuldsanering som beviljats en borgensman före ikraftträdandet av lagen, om huvudförpliktelsen gentemot gäldenären preskriberas medan betalningsprogrammet är i kraft med stöd av 2 kap. 27 § i utsökningsbalken.

Det primära syftet med den föreslagna övergångsregleringen är att säkerställa att tidigare betalningsprogram förblir i kraft och att trygga parternas tilltro till att sådana förpliktelser som fastställts av domstol iakttas. Det vore inte heller ändamålsenligt att börja ändra betalningsprogram i omfattande skala på grund av lagändringarna.

Om det skulle krävas att preskriptionen av skulder ska beaktas också i de betalningsprogram som fastställts tidigare, skulle domstolarna få ta emot tusentals ansökningar om ändring av betalningsprogram. Detta skulle medföra en enorm ökning av skuldrådgivningens, utredarnas och domstolarnas arbetsbörda. Också gäldenärer och borgenärer skul-

le orsakas både kostnader och besvär. En ändring av betalningsprogrammen där man i efterhand skulle beakta att en skuld har upphört skulle de facto i slutändan leda till ett ofördelaktigt resultat för merparten av gäldenärerna. Gäldenärernas betalningsprogram skulle nämligen förlängas, eftersom en gäldenär enligt skuldsaneringslagen i sådana fall när betalningsprogrammet ändras ska delta i utredarens kostnader med ett belopp som motsvarar gäldenärens betalningsmån under fyra månader.

I allmänhet har gäldenären inte någon fördel av att en enstaka skuld preskriberas medan betalningsprogrammet är i kraft. En av de centrala principerna i skuldsaneringslagen är nämligen att gäldenären ska använda hela sin betalningsmån till att betala sina skulder och att reduceringarna av skulderna ska dimensioneras i enlighet med detta. Gäldenären får inte själv behålla den betalningsmån som frigörs, utan betalningsprogrammet ska ändras så att den anvisas de övriga borgenärerna.

Vid skuldsanering reduceras skuldkapitalet med i genomsnitt 90 %. De huvudförpliktelser som preskriberas måste utgöra merparten av skulderna för att inverka gynnsamt på den genomsnittliga skuldsaneringsgäldenärens ekonomiska ställning. Gäldenärerna bildar dock inte någon enhetlig grupp, utan antalet skulder och deras totala belopp liksom andelen av det belopp som inflyter av det totala skuldbeloppet varierar. Enligt en stickprovsundersökning för 1995 reducerades skuldkapitalet med minst 75 % för alla gäldenärerna. Även om maximitiden för skuldansvaret skulle beaktas vid skuldsaneringen, skulle den gynna endast ett mycket litet fåtal av skuldsaneringsgäldenärerna.

I avsnitt 3.2 nedan föreslås det dock att en gäldenär alltid ska ha rätt att ansöka om att betalningsprogrammet ska förfalla. En gäldenär kan således få ett betalningsprogram som har fastställts tidigare att förfalla, om gäldenären kan klara av sina övriga skulder utan skuldsanering på grund av att maximitiden för en eller flera skulder går ut.

Så som sagts i avsnitt 2.1, som gäller nuläget, är det ett principiellt problem att en borgenman som omfattas av skuldsanering sannolikt också måste göra betalningar till en borgenär som inte längre kan driva in sin

fordran hos gäldenären på grund av att huvudförpliktelsen har preskriberats. Detta innebär ett undantag från det allmänna kravet på ett accessoriskt förhållande mellan en förpliktelse och borgen. Det har dock gjorts undantag från detta krav i lagstiftningen uttryckligen i sådana situationer när gäldenären är insolvent.

Med tanke på att systemet ska vara klart och begripligt vore det problematiskt om varaktigheten av och giltighetstiden för de regleringar av skulderna som fastställts i betalningsprogrammen skulle variera utifrån om gäldenären svarar för sin skuld ensam eller tillsammans med någon annan. Det skulle krävas starka praktiska och rättspolitiska grunder för en sådan lösning.

Syftena med att borgen är accessorisk och de faktiska verkningarna av detta bör också ställas i relation till tillämpningen i en sådan situation där borgensmannen har beviljats skuldsanering och preskription av huvudförpliktelsen blir aktuell efter minst 15 års utskningsindrivning. Vid bedömningen bör man beakta hur preskriptionen av en skuld inverkar på gäldenärens återstående förpliktelser samt det ekonomiska värdet av borgensmannens regressrätt.

Eftersom det totala skuldbeloppet för en skuldsaneringsgäldenär i allmänhet är mångdubbelt större än gäldenärens betalningsmån, skulle en borgensman i många fall inte ha någon nytta av att en preskription av huvudförpliktelsen skulle beaktas. I de fall när borgensmannen har beviljats skuldsanering utgör borgensskulderna dock ibland huvudparten av det totala beloppet av alla skulderna. Preskriptionen av huvudförpliktelsen kan då vara av så stor betydelse att någon skuldsanering inte längre behövs i fråga om de övriga skulderna. I dessa fall är det mer ändamålsenligt att upphäva de enskilda betalningsprogrammen på det föreslagna sättet än att kräva att borgensmännens betalningsprogram och de skuldansvar som ingår i dem systematiskt börjar utredas och ändras.

I fråga om den uteblivna regressrätten bör det beaktas att borgenären redan utan resultat har drivit in sin fordran hos huvudgäldenären i minst 15 års tid. Borgensmannens möjligheter att få betalning av gäldenären är således små. Det allmänna rättsmedvetandet förutsät-

ter inte att en borgensman, vars egen betalningsskyldighet reduceras betydligt vid skuldsaneringen, samtidigt ska få rätt att på grundval av de betalningar som borgensmannen gör under den tid betalningsprogrammet är i kraft senare kräva betalning av gäldenären, som likaså ska anses vara insolvent. Det bör dessutom noteras att borgensmannen fortfarande hos gäldenären kan driva in sådana betalningar som borgensmannen har gjort före preskriptionen av huvudförpliktelsen. Indrivningstiden för en privatperson som är borgensman räknas från betalningsdomen och är enligt 2 kap. 24 § i utsökningsbalken 20 år.

3.2 Betalningsprogrammet ska förfalla när gäldenären ansöker om det

Syftet med skuldsaneringen är att rätta till en insolvent privatpersons ekonomiska situation. Gäldenären befrias från de skulder som omfattas av skuldsaneringen efter att ha fullgjort sin betalningsskyldighet enligt betalningsprogrammet. Eftersom skuldsaneringen är en stor förmån för gäldenären, förutsätts det i lagen att gäldenären samvetsgrant iakttar betalningsprogrammet och medverkar till att skuldsaneringen kan fullgöras på behörigt sätt. När betalningsprogrammet förfaller förlorar gäldenären den ekonomiska förmånen i form av skuldsanering, och borgenärerna återfår de rättigheter de hade före skuldsaneringen. Eftersom systemet med skuldsanering infördes uttryckligen med tanke på gäldenärernas bästa, har en gäldenär också ansetts ha rätt att avstå från denna ekonomiska förmån.

Bestämmelsen om att skuldsaneringen kan förfalla togs in i lagen för att trygga borgenärens ställning i sådana fall när skuldsaneringen missbrukas. För att betalningsprogrammet ska kunna förfalla måste gäldenären ha försummat programmet väsentligt, eller så ska borgenären kunna ange någon annan sådan grund för att programmet ska förfalla som avses i 42 § 4 mom. i skuldsaneringslagen. Utöver de grunder för att betalningsprogrammet ska förfalla som förutsätts i bestämmelsen krävs det att domstolen prövar om det är en oskälighet påföljd för gäldenären att programmet förfaller. I sådana fall när gäldenären själv ansöker om att betalnings-

programmet ska förfalla finns det inte något motsvarande behov av att förutsätta särskilda grunder som stöd för ansökan. Den naturliga utgångspunkten är att en gäldenär som frivilligt ansökt om skuldsanering också ska kunna avsluta förfarandet, om gäldenären senare märker att det är alltför krävande eller onödigt.

De nya preskriptionsbestämmelserna har aktualiserat frågan om gäldenärens rätt att ansöka om att betalningsprogrammet ska förfalla borde omprövas. Det kan nämligen antas att de gäldenärer vars skulder till en betydande del preskriberas med stöd av utsökningsbalken åtminstone kommer att överväga en sådan ansökan. Om betalningsprogrammet förfaller, upphör betalningsskyldigheten och en eventuell tilläggsprestationsskyldighet enligt betalningsprogrammet, men betalningsvillkoren för alla skulderna och de betalningsdomar som meddelats tidigare börjar åter gälla. I dessa fall upphör de skulder i fråga om vilka domen har meddelats minst 15 år tidigare, liksom de borgensansvar där huvudförpliktelsen har preskriberats. Det bör dock noteras att betalningsprogrammet alltid förfaller i sin helhet. De ursprungliga villkoren för betalningsskyldigheten börjar således gälla också för de övriga skulderna när betalningsprogrammet förfaller. Gäldenären kan således ha nytta av en ansökan om att programmet ska förfalla endast i sådana fall när gäldenären kan betala de återstående skulderna i deras helhet, eller om gäldenären kan nå en överenskommelse med de övriga borgenärerna. Gäldenären bör dessutom beakta att det görs en ny anteckning i kreditupplysningsregistret när betalningsprogrammet förfaller.

När det bedöms om slutresultatet är skäligt från borgenärens synpunkt, bör det noteras att borgenären har kunnat använda sig av de medel för indrivning som lagstiftningen möjliggör under hela den tid som betalningsdomen har varit verkställbar. Hos gäldenären har drivits in hela det belopp som har varit möjligt med hänsyn till hans eller hennes betalningsförmåga.

De frågor som hänför sig till ikraftträdandet av den nya lagstiftningen är inte någon grund för att ändra villkoren för att ett betalningsprogram ska förfalla till gäldenärens

nackdel. De har dock pekat på ett behov av att klarlägga bestämmelsen. Det föreslås också att bestämmelsen om när ett betalningsprogram förfaller ändras så att det tydligt framgår att domstolen alltid ska bestämma att ett betalningsprogram ska förfalla, om gäldenären ansöker om det.

3.3 Hur preskriptionen av skulder inverkar på frivillig skuldförlikning

Gäldenären och borgenären kan relativt fritt komma överens om skulder och betalningsvillkor. En gäldenär kan dock inte på ett giltigt sätt avstå från ett sådant skydd som grundar sig på tvingande lagstiftning. Ett avtalsvillkor om att en gäldenär t.ex. avstår från att åberopa preskription av en skuld är ogiltigt. Vid frivillig skuldsanering ska dessutom iakttagas de centrala principerna i skuldsaneringslagen. Man får således inte, åtminstone inte i någon högre grad, avvika från vad som föreskrivs i lagen om borgenärernas rätt att få betalning och deras inbördes ställning.

I propositionen föreslås det inte att skuldförlikningarnas innehåll ska regleras mer ingående än i dag. Skuldsaneringslagens bestämmelser om betalningsprogram inverkar dock indirekt också på de frivilliga skuldsaneringarna. Gäldenären och borgenärerna jämför resultatet av sina förhandlingar med prestationerna enligt en lagstadgad skuldsanering. Också den ändring av skuldsaneringslagen som nu föreslås kommer att inverka på de nya skuldsaneringsavtal som ingås.

I lagstiftningen strävar man efter att främja frivilliga skuldsaneringar. Å andra sidan måste också gäldenärens rättsliga ställning anses viktig. En privatperson med allvarliga skuldproblem måste skyddas så att han eller hon inte i oskälig utsträckning försvagar sina rättigheter vid en skuldförlikning. Med hänsyn till detta är det motiverat att en gäldenär t.ex. ska kunna befrias från ett avtal där gäldenären har förbundit sig till avsevärt tyngre prestationer än vad hans eller hennes betalningsförmåga förutsätter.

I propositionen föreslås det att ett frivilligt skuldavtal ska kunna hävas på samma villkor som en lagstadgad skuldsanering. En gäldenär kan således slippa en skuldförlikning som är ofördelaktig för honom eller henne och

ansöka om skuldsanering hos domstolen. Det bör noteras att denna reglering inte ökar möjligheterna till missbruk från gäldenärens sida. Om gäldenären inte har haft grundad anledning att frånga en överenskommen skuldsanering, torde lagstadgad skuldsanering inte kunna beviljas med hänsyn till 10 § 1 mom. 8–10 punkten i skuldsaneringslagen. Ikraftträdandet av utskökningsbalken och av den föreslagna lagen medför dessutom ett särskilt behov av att gäldenärer ska ha rätt att upphäva en avtalad skuldsanering.

Enligt den föreslagna övergångsregleringen ska en skuldsanering som har överenskommits medan den tidigare lagen var i kraft iakttagas, på samma sätt som ett betalningsprogram som har fastställts då. Preskriptionen av skulder har inte några omedelbara rättsliga verkningar, oavsett om preskriptionen gäller gäldenärens egna skulder eller sådana skulder som gäldenären svarar för på grundval av borgen eller någon annan säkerhetsförbindelse.

Genom övergångsregleringen strävar man således efter att trygga att parternas rättigheter enligt ett ingånget avtal inte ändras. Syftet är också att undvika sådana ändringar i avtalen som preskriptionen av skulder skulle medföra under den överenskomna betalningstiden. Utan en övergångsbestämmelse skulle både gäldenären och de övriga borgenärerna ha rätt att kräva att de andelar som gäldenären ska betala till borgenärerna ses över, eftersom gäldenärens betalningsskyldighet har upphört i fråga om den skuld som preskriberats. Övergångsregleringen i fråga om frivilliga skuldsaneringar grundar sig på de orsaker och konsekvensbedömningar som anges i avsnitt 3.1.

Samtidigt som de överenskommelser som gjorts medan den tidigare lagen var i kraft i princip skyddas i förslaget, bör också gäldenärernas möjligheter att dra fördel av den nya lagstiftningen tryggas. Om merparten av en gäldenärs skulder eller ansvar preskriberas till följd av 2 kap. 27 § i utskökningsbalken, kan det vara till fördel för gäldenären att få avtalet upphävt. Det bör dock noteras att den frivilliga skuldförlikningen enligt skuldsaneringslagen är en helhet, oavsett om de avtal som ingåtts med de olika borgenärerna finns i ett dokument eller om separata avtal har in-

gåtts med varje borgenär, så länge avtalen har ingåtts så att de har varit beroende av varandra. I ett sådant fall när en skuld preskriberas kan gäldenären inte upphäva skuldförlikningen endast i fråga om denna skuld. Om ett avtal om skuldsanering hävs, förfaller avtalet till alla delar. Eftersom skuldvillkoren då återgår till vad de var före skuldsaneringen, kan av gäldenären inte krävas betalning för den skuld som har preskriberats, men däremot nog att gäldenären betalar alla de övriga skulderna till det fulla beloppet. Som helhet är det till fördel för gäldenären att skuldsaneringen förfaller endast i en sådan situation när gäldenären kan klara av de återstående skulderna så att de övriga borgenärerna är nöjda.

3.4 Preskription av skulder i fråga om sammanslutningar som har upphört

Syftet med att avbryta preskriptionen av skulder är framför allt att gäldenären ska få information om sitt skuldansvar och om att borgenären fortfarande tänker driva in sin skuld. Gäldenären kan då beakta skuldansvaret i sina åtgärder och också undvika merkostnader till följd av dröjsmål. Traditionellt har ett syfte med lagstiftningen om preskription också varit en strävan efter att skuldförhållandena ska vara klara. Såsom konstateras i motiveringen till regeringens proposition med förslag till lag om preskription av skulder (RP 187/2002 rd) har möjligheterna att avbryta preskriptionen inte något betydande samband med avgörandet av tvistefrågor eller bevarande av bevismaterial. Preskriptionen har alltså kunnat avbrytas helt fritt, genom en påminnelse från borgenären.

I sådana fall när flera personer svarar för samma skuld finns det också ett annat behov som gäller avbrytandet av preskription. En borgenär får inte genom ett förfarande eller en försummelse orsaka att någon av gäldenärerna befrias från ansvar och den slutliga ekonomiska förlusten flyttas över på en borgensman eller på de återstående gäldenärerna. Därför föreskrivs det både i borgenslagen och i preskriptionslagen att när borgenären låter en skuld preskriberas i fråga om en gäldenär eller någon medborgensman, upphör

eller minskar ansvaret för de övriga personer som svarar för skulden.

Kravet på att preskriptionen ska avbrytas ska bedömas mot dessa syften. Om det är uppenbart att betalning inte kan fås av en gäldenär, saknar avbrytandet av preskriptionen faktisk ekonomisk betydelse för såväl borgenären och gäldenären som borgensmän och medgäldenärer. De avbrytande åtgärderna är inget självändamål. Det finns inte någon orsak att i lagen kräva att preskriptionen avbryts, om det varken är nödvändigt eller till någon nytta.

Onödiga avbrytande åtgärder medför kostnader för borgenären, som måste göra en stämningsansökan hos domstolen eller en ansökan om utsökning hos utsökningsmyndigheten. Det är inte en ändamålsenlig resursanvändning att myndigheterna behandlar sådana ärenden. Beroende på borgensförbindelsens innehåll kan borgensmannen i slutändan tvingas betala merkostnaderna för åtgärderna.

I borgenslagen framgår ändamålsbundenheten av 16 §, där det föreskrivs om bevakning vid ett förfarande som gäller betalningsförmåga, och av 17 § 2 mom., som gäller skuldsanering. Det är ändamålsenligt att följa samma principer också i andra motsvarande situationer där gäldenären uppenbart är medellös.

För borgensmännen är det dock ett nödvändigt krav att huvudgäldenärens medellöshet kan konstateras på ett sätt som anges i lagen. Det är inte borgenärens uppgift att självständigt bedöma huvudgäldenärens betalningsförmåga och utifrån detta besluta om avbrytande åtgärder är nödvändiga eller inte. Ett konkursförfarande avslutas genom ett domstolsbeslut, där boförvaltarens utdelningsförteckning fastställs. Beslut om avregistrering fattas för sin del antingen av domstolen eller av patent- och registerstyrelsen, på de villkor som anges i lagen.

I propositionen föreslås det att borgenärens skyldighet att avbryta preskriptionen av en skuld ska slopas i samtliga de situationer när gäldenärssammanslutningen har upplösts eller annars avförts ur handelsregistret. I praktiken har det visat sig att det inte är realistiskt att vänta sig att en sammanslutning som har upphört har eller senare kommer att få för-

mögenhet. Det är inte mer sannolikt att en sammanslutning som inte har haft råd att betala likvidationskostnaderna har förmögenhet än en sammanslutning som har genomgått ett konkurs- eller likvidationsförfarande.

Två i lagtekniskt avseende olika alternativ har övervägts. Eftersom ett företag som har upphört knappast heller senare kommer att ha tillgångar utom i undantagsfall, skiljer sig dessa alternativ inte i någon större utsträckning från varandra i fråga om de praktiska konsekvenserna.

Enligt det första alternativet fogas till borgenslagen en ny bestämmelse om att borgenären får driva in huvudförpliktelsen hos borgensmannen på de ursprungliga villkoren, även om huvudförpliktelsen har preskriberats efter det att gäldenärssammanslutningen upplöstes eller avfördes ur handelsregistret. En sådan bestämmelse skulle motsvara ovan nämnda 17 § 2 mom. i borgenslagen.

Enligt det andra alternativet föreskrivs i preskriptionslagen att en skuld inte preskriberas efter det att gäldenärssammanslutningen har upphört. Detta innebär att borgenären behåller sin rätt att få betalning, om sammanslutningen senare får tillgångar. Eftersom huvudförpliktelsen inte preskriberas, kan borgenären fortsätta att driva in sin fordran hos borgensmännen eller de övriga gäldenärerna. Borgenären ansvarar givetvis fortfarande för att preskriptionen av skulden avbryts med avseende på de övriga personer som svarar för den.

I propositionen har man stannat för det senare alternativet. Detta betyder för det första att samma regel kommer att gälla samtliga grunder för solidariskt skuldansvar. För det andra kan detta alternativ bättre förmodas stöda tanken om att ett skuldansvar inte ska upphöra enbart för att en sammanslutning upplöses eller avförs ur registret. Om en sammanslutning som har upphört senare får tillgångar, ska de enligt lagen användas för att betala dess skulder. I praktiken fortsätter borgenärerna knappast att avbryta preskriptionen när en sammanslutning upphör, utom i sådana situationer som uttryckligen hänför sig till borgen. Sammanslutningens övriga skulder preskriberas således inom en relativt kort tid, och de tillgångar som sammanslutningen eventuellt senare får skulle således

kunna delas ut till ägarna. Förslaget skyddar en borgensmans möjligheter att på grundval av regressrätt driva in sin fordran på samma sätt som indrivningen av övriga skulder hos en sammanslutning som har upphört.

Den föreslagna bestämmelsen gäller endast s.k. kapitalsammanslutningar. I öppna bolag och kommanditbolag svarar de ansvariga bolagsmännen direkt med stöd av lagen för bolagets skulder, och detta ansvar upphör inte även om bolaget upplöses. Av denna anledning skiljer sig också förfarandet vid upplösning av öppna bolag och kommanditbolag märkbart från motsvarande förfarande som gäller andra sammanslutningar. En borgenär ska således också framöver avbryta preskriptionen av en skuld i fråga om ett personbolag.

3.5 Preskription av skulder i fråga om dödsbon som saknar tillgångar

Skyldigheten för en borgenär att avbryta preskriptionen av en skuld och se till att huvudförpliktelsen hålls i kraft är motiverad i sådana fall när det finns tillgångar i gäldenärens dödsbo, även om dessa inte räcker till för att betala skulderna i deras helhet. Regleringen av ett överskuldssatt dödsbos skulder och dess förhållande till borgensansvar kan i dag skötas på ett ändamålsenligt sätt i sådana fall när boet utreds av en boutredningsman som har utsetts av domstol. Situationen är en annan i de fall när dödsboets tillgångar inte räcker ens till boutredningsmannens kostnader, eller när dödsboet har försatts i konkurs. I dessa fall blir skulderna formellt i kraft som förut, trots att det är uppenbart att betalning inte kan fås ens delvis.

De ovan nämnda överskuldssatta dödsbona som saknar tillgångar kan till vissa delar jämföras med de i det föregående avsnittet nämnda gäldenärssammanslutningarna som har upphört. Också ett dödsbo har s.k. rättskapacitet och kan således ha såväl tillgångar som skulder. Om boet senare får tillgångar, ska de användas för att betala boets skulder. I bägge fallen är den enda praktiska orsaken till att borgenärerna ser till att preskriptionen av huvudförpliktelsen avbryts dock att borgensmännen och andra som svarar för samma skulder annars skulle befrias från sitt skuld-

ansvar. Vad som sägs i avsnitt 3.4 om att avbrytande åtgärder mot en gäldenärssammanslutning som uppenbart saknar tillgångar är onödiga och om kostnaderna för dessa gäller på samma sätt sådana dödsbon som saknar tillgångar.

En väsentlig skillnad mellan dödsbon och bolag som har upphört är dock att det i allmänhet finns delägare i ett dödsbo. Änkan och barnen till den avlidne kvarstår som delägare i och företrädare för dödsboet. Det vore otillbörligt om delägarna i ett dödsbo som saknar tillgångar med jämna mellanrum skulle påminnas om den avlidnes skulder enbart för att detta krävs för att borgensmännens ansvar ska förbli i kraft.

I propositionen föreslås också att i preskriptionslagen tas in en särskild bestämmelse om att det att en skuld preskriberas med avseende på ett dödsbo som saknar tillgångar inte hindrar att fordran drivs in hos en borgensman eller någon annan som svarar för skulden. Detta undantag begränsas till att gälla sådana dödsbon vars tillgångar enligt bouppteckningsinstrumentet inte räcker till för att täcka kostnaderna för boutredningen eller som har försatts i konkurs.

Att den avlidnes och dödsboets skulder ska preskriberas på normalt sätt är nödvändigt uttryckligen för att gäldenären när det gäller ett dödsbo i allmänhet företräds av privatpersoner. Preskription är uttryckligen det rättsliga medel med vars hjälp också skuldsatta dödsbon de facto kan avslutas. Också bestämmelserna om utsökningens tidsfrist ska tillämpas på ett dödsbo som kommit i en fysisk persons ställe, om det har skaffats en slutgiltig utsökningssgrund för skulden.

4 Propositionens konsekvenser

Det föreslås att skuldansvarets maximal längd vid skuldsanering ska beaktas på förhand i de betalningsprogram som fastställs efter det att lagen har trätt i kraft. Man behöver då inte senare ansöka om att programmen ska ändras eller förfalla. På detta sätt kan man undvika kostnader för parterna och samhället till följd av att betalningsprogrammen måste ändras. De kostnader som utredningen av tidigare meddelade betalningsdomar och periodiseringen av gäldenä-

rens betalningsmån i förslagen till betalningsprogram medför är relativt små i förhållande till detta. Allt som allt har antalet betalningsprogram där preskriptionen av skulder blir aktuell medan programmet varar minskat och kommer att fortsätta att minska.

Syftet med förslaget är att borgenärernas inbördes rätt till betalning vid skuldsanering bättre ska motsvara den situation som råder utanför skuldsaneringen. Borgenärer som har nyare skulder kommer att ha ekonomisk fördel av detta. De borgenärer för vars del indrivningstiden på minst 15 år huvudsakligen redan har förflutit får en mindre andel än förut av gäldenärens betalningsmån. Det finns inte exakta uppgifter om hur äldre och nyare skulder fördelas mellan olika borgenärsgrepp. Det kan dock antas att stora fordringar liksom även äldre fordringar för det mesta har överförts till indrivningsbyråer. Andra näringsidkare och privatpersoner som är borgenärer kunde således ha fördel av lagändringen. Förslaget har omedelbara konsekvenser för relativt få gäldenärer.

Behovet av att samordna preskriptionen av skulder enligt utsökningsbalken och konsekvenserna av denna preskription med skuldsaneringsförfarandet är akut uttryckligen vid den tidpunkten när 2 kap. 24—28 § i utsökningsbalken träder i kraft. Under den senaste tiden har antalet ansökningar om skuldsanering vänt neråt, och de skulder som uppkom under depressionen har fått minskad betydelse vid skuldsaneringen. I framtiden är det möjligt att beakta hur preskriptionen av skulder påverkar gäldenärens ekonomiska ställning redan när man överväger en skuldsanering.

Det huvudsakliga syftet med propositionen är att öka rättssäkerheten under en övergångsperiod. Också propositionens ekonomiska konsekvenser gäller framför allt arrangemangen under övergångsperioden.

Man har ännu inte fått bukt med det omfattande skuldproblem som uppstod under depressionen. Enligt färskas uppgifter från utsökningen riktar sig indrivningen av gamla skulder mot en kanske ännu större personkrets än vad man tidigare trott. Av de pågående betalningsprogrammen på fem år innehåller nästan hälften sådana skulder där indrivningstiden enligt utsökningsbalken går ut

medan programmet varar. Också de betalningsprogram på över fem år där gäldenären har kunnat behålla sin bostad innehåller i viss mån skulder som kommer att preskriberas.

En skuldsaneringsgäldenär har vanligtvis många skulder; 2005 var antalet i genomsnitt 12. Det är sällsynt att en skuldsanering gäller endast en eller två skulder, och det är då i allmänhet fråga om säkerhetsskulder. Vid skuldsanering efterskänks merparten av gäldenärernas skulder. Ca en tredjedel av skuldsaneringsgäldenärerna beviljades ett s.k. nollprogram 2003—2007, och dessa programs andel av alla skuldsaneringarna ser ut att öka. Den totala avkastningen för varje gäldenär som betalade sina skulder var i genomsnitt 6 700 euro, dvs. 10 % av skulderna, 2005. Om man beaktar också de gäldenärer som helt och hållet saknade betalningsmån (40 %), är motsvarande siffror 950 euro och 1 %.

De ovan nämnda siffrorna är av betydelse när man bedömer hur den slutliga preskriptionen av skulder kunde beaktas i arrangemangen under övergångsperioden på ett ändamålsenligt sätt. Utifrån statistikuppgifterna kan man ge en genomsnittlig uppskattning av förslagets konsekvenser för gäldenärernas och borgenärernas ekonomiska ställning. En skyldighet eller ett behov av att göra ändringar i betalningsprogrammen skulle medföra både arbete och kostnader för parterna och samhället.

Enligt förslaget ska ett betalningsprogram som fastställts före ikraftträdandet av lagen inte ändras, trots att tidsfristerna enligt utskökningsbalken går ut medan betalningsprogrammet är i kraft i fråga om gäldenärens egen skuld eller den huvudförpliktelse som skuldsaneringsgäldenären svarar för. På detta sätt kan man undvika tusentals fall där det annars skulle uppstå ett behov av att ansöka om ändring av ett betalningsprogram kort efter det att lagen har trätt i kraft. Antalet ansökningar kunde komma att överstiga det totala antalet skuldsaneringsärenden som i dag behandlas i domstolarna. Genomförandet av dessa ändringar skulle orsaka såväl ekonomi- och skuldrådgivningen som domstolarna betydande kostnader och extra arbete som man inte har beredskap för. Om det skulle behövas en utredare för att göra upp ett nytt betal-

ningsprogram, skulle gäldenären vara tvungen att delta i utredarens kostnader.

Det har redan konstaterats ovan att skuldsaneringsgäldenärerna vanligtvis är kraftigt överskuldsatta och har många skulder. Att en av skulderna skulle försvinna skulle således inte inverka på de tillgångar som gäldenären får disponera över — inte ens om det handlar om den största skulden — utan den betalningsmån som frigörs skulle endast överföras till de övriga borgenärerna. Att ett betalningsprogram skulle ändras till följd av preskription av en skuld skulle således i högre grad inverka på borgenärernas än på gäldenärens ställning. Att de andelar som gäldenären enligt betalningsprogrammet ska betala bibehålls oförändrade är till fördel för de borgenärer som har gamla skulder. Den nytta de övriga borgenärerna skulle ha av en omfördelning av betalningsmånen skulle vara liten jämfört med de kostnader som ändringarna i betalningsprogrammet skulle medföra för alla parterna.

Gäldenärens möjligheter att ansöka om att betalningsprogrammet ska förfalla säkerställs med tanke på de fall där gäldenären kan klara av alla sina övriga skulder helt och hållet och där det också med beaktande av de övriga omständigheterna är i gäldenärens intresse att upphöra med hela skuldsaneringen. Det är betydligt enklare att behandla en sådan ansökan än att göra ändringar i betalningsprogrammet.

Utifrån de sporadiska och motstridiga uppgifter som har funnits att tillgå är det inte möjligt att på ett tillförlitligt sätt uppskatta antalet ansökningar om att betalningsprogram ska förfalla. Enligt skuldrådgivarnas uppfattning är antalet sådana fall få. Denna uppfattning får också stöd av undersökningar som gäller de betalningsprogram som fastställdes 2005.

De föreslagna bestämmelserna i skuldsaneringslagen utgör endast preciseringar av insolvenslagstiftningen. Det är inte fråga om några betydande ändringar med tanke på gäldenärernas eller borgenärernas ekonomiska ställning. Genom de förtydliganden som gäller övergångsperioden kan man dock göra betydande inbesparingar i kostnaderna för förfarandet.

Också den föreslagna ändring av preskriptionslagen som gäller sammanslutningar som har upphört och dödsbon som saknar tillgångar syftar till att undvika onödiga kostnader för förfarandet. Genom att frånga kravet på att preskriptionen ska avbrytas också med avseende på konkursföretag som saknar tillgångar eller sammanslutningar som har avförts ur registret av någon annan orsak kan man minska borgenärernas indrivningskostnader. Eftersom preskriptionen av en skuld i dessa fall i praktiken endast kan avbrytas genom utsökning eller av domstol, minskar också myndigheternas kostnader och arbete när kravet på avbrytande slopas.

Den omständigheten att skuldansvaret i fråga om en gäldenärssammanslutning som har upphört enligt förslaget kvarstår oberoende av preskriptionstiderna torde sakna ekonomisk betydelse. Om ett aktiebolag eller ett andelslag saknar tillgångar, överförs skuldansvaret inte med stöd av lagen, och att skuldansvaret kvarstår är å andra sidan inte till skada för någon. Rent allmänt känner man inte till något fall där det senare skulle ha kommit fram att ett bolag som har upphört har haft egendom som skulle ha varit betydande med tanke på borgenärerna. En sådan situation kan dock tänkas uppstå och möjligtvis också skapas i den avsikten att skada borgenärerna.

En borgensman eller en medgäldenär kan inte rättmätigt grunda en önskan om att betalningsskyldigheten ska upphöra på den omständigheten att en borgenär glömmer bort eller avstår från att avbryta preskriptionen av en skuld. Eftersom en gäldenärssammanslutnings skuld enligt förslaget inte kan preskriberas efter det att sammanslutningen har avförts ur registret, kvarstår i princip en borgensmans eller medgäldenärs regressrätt.

I propositionen föreslås en annan typ av reglering när det gäller dödsbon som saknar

tillgångar. Om ett dödsbo har så få tillgångar att de inte räcker ens till kostnaderna för bouppteckningen, kan borgenären låta skulden preskriberas utan att ansvaret för en borgensman eller medgäldenär som svarar för skulden upphör. Att en borgensman förlorar sin regressrätt med avseende på ett sådant dödsbo saknar dock ekonomisk betydelse.

5 Beredningen av propositionen

Propositionen grundar sig på ett förslag som utarbetats av en arbetsgrupp vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag. Förslaget sändes till sammanlagt 13 myndigheter, sammanslutningar och organisationer, som kallades till ett diskussionsmöte i januari 2008. I mötet deltog företrädare för Patent- och registerstyrelsen, Konsumentverket, Helsingfors tingsrätt och föreningarna Julkiset oikeusavustajat ry, Finansbranschens Centralförbund ry, Suomen Perimistöimistojen Liitto ry, Företagarna i Finland rf och Skuldrådgivning rf. Häradsfogdarna i Finland rf, Centralhandelskammaren och Garanti-Stiftelsen inkom dessutom med ett skriftligt utlåtande.

Remissinstanserna understödde i huvudsak förslaget och ansåg att det är viktigt att lagarna träder i kraft den 1 mars 2008. Konsumentverket och Skuldrådgivning rf ansåg dock att den omständigheten att preskriptionen av skulder ska beaktas i betalningsprogrammen innebär mer arbete när programmen görs upp. Detta ökar gäldenärens kostnader samt ekonomi- och skuldrådgivningarnas arbetsbörda. Finansbranschens Centralförbund ry, Suomen Perimistöimistojen Liitto ry, Centralhandelskammaren och Garanti-Stiftelsen ansåg det vara problematiskt att betalningsprogrammet enligt förslaget alltid ska förfalla, om gäldenären ansöker om det.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Lag om skuldsanering för privatpersoner**

31 §. *Vanliga skulders inbördes ställning. I 1 mom. ingår den grundläggande principen om att vanliga borgenärer ska ha en jämlik ställning vid skuldsanering. Vanliga borgenärer ska få en lika stor relativ andel av fordran. I momentet sägs det uttryckligen att undantag från detta får göras endast på de grunder som anges i paragrafens 2 och 3 mom.*

Paragrafen gäller endast vanliga skulder. Med vanliga skulder avses enligt skuldsaneringslagen alla de skulder till säkerhet för vilka borgenären inte har en realsäkerhet, eller den del av en skuld som inte kan betalas med värdet av den säkerhet som ställts för skulden.

Det föreslås att momentet för tydlighetens skull ändras så att den hänvisning som gäller undantaget också innefattar det nya 5 mom. och 31 a §. Enligt den 31 a § som fogades till skuldsaneringslagen 1997 kan ett betalningsprogram förlängas med högst två år, om borgenären är en privatperson och kräver det. Eftersom den betalningsmån som uppkommer under denna tid enbart används för att betala denna persons fordran, får borgenären i fråga en större andel för sin fordran än de övriga borgenärerna.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., som innehåller bestämmelser om utsökningsgrundens tidsfrister enligt 2 kap. 24 § i utsökningsbalken vid skuldsanering. I det nämnda kapitlets 27 § sägs det att en fordran preskriberas när utsökningsgrundens tidsfrist löper ut. Denna tidsfrist räknas för en enskild fordrans del från det att en dom eller någon annan slutgiltig utsökningsgrund har givits.

Enligt förslaget beaktas det att utsökningsgrundens tidsfrist löper ut i fråga om en enskild skuld som omfattas av skuldsanering redan när betalningsprogrammet görs upp. Betalningsprogrammet periodiseras så att en sådan skulds andel av betalningsmånen och tillgångarna anvisas de övriga borgenärerna

efter den tidsfrist som avses i 2 kap. 24 § i utsökningsbalken. Detta sker från ingången av den kalendermånad som följer efter den månad då tidsfristen löpte ut. Verkningarna av denna räkneregeln på de belopp som inflyter till borgenärerna blir mycket små, men arbetet med att utarbeta betalningsprogram och beräkna eventuella tilläggsprestationer minskar. En skuld som preskriberas ska beaktas i sin helhet när dess andel av de tillgångar som fått genom realisering av gäldenärens egendom och av sådana inkomster som gäldenären haft före tidsfristens utgång fördelas. En borgenär har också rätt att få de tilläggsprestationer som grundar sig på de inkomster och den förmögenhet som gäldenären har fått under denna tid. En betalningsmån som inflyter senare fördelas för sin del endast på de återstående skulderna.

Enligt 30 § 3 mom. i skuldsaneringslagen kan ett betalningsprogram vara i kraft en längre tid än fem år, om gäldenären behåller sin ägarbostad. Syftet med förlängningen är att trygga minimiavkastningen för de vanliga skulderna. Det kan då vid behov med stöd av 31 § 4 mom. bestämmas att betalningarna periodiseras så att den betalning som beräknas för gamla skulder inte minskar. Det torde dock i praktiken inte finnas något behov av ett sådant förfarande. En situation där en gäldenär har kunnat behålla eller skaffa en ägarbostad trots långvarig indrivning är närmast teoretisk. Inte heller torde en sådan reglering av borgensansvar och säkerhetsansvar som avses i skuldsaneringslagens 10 kap. och som görs för att skydda gäldenärens bostad eller annan egendom som hör till gäldenärens bastrygghet bli aktuell i fråga om så gamla skulder.

Beaktandet av maximitiden för skuldansvaret inverkar i allmänhet inte på en gäldenärs betalningar utan endast på utdelningen till borgenärerna. I undantagsfall kan betalningsprogrammets tillämpningstid också bli kortare när en skuld preskriberas, om skulden i fråga utgör en så stor andel av gäldenärens samtliga skulder att de övriga skulder som omfattas av skuldsaneringen kan betalas snabbare när den har fallit bort. Preskription

av stora skuldbelopp ska beaktas redan när gäldenärens insolvens bedöms. Skuldsanering ska inte beviljas, om gäldenären också annars kan klara av sina skulder på grund av att de kommer att preskriberas inom en relativt kort tid.

Enligt 2 kap. 25 § i utsökningsbalken räknas utsökningsgrundens tidsfrist entydigt från det att en tredsdom eller en lagakraftvunnen dom eller någon annan slutgiltig utsökningsgrund har givits. Det är således ganska lätt att klarlägga vilken dag tidsfristen löper ut när betalningsprogrammet görs upp. Gäldenären har rätt att av utsökningsmyndigheterna få uppgifter om alla de utsökningsärenden som gällt honom eller henne. Ingen avgift tas ut för ett utsökningsintyg som utfärdas för ett skuldsaneringsärende. Vid behov kan uppgifterna om en tidigare verkställighetsgrund och om preskriptionen av skulder kontrolleras med borgenären antingen när förslaget till betalningsprogram görs upp eller när det skickas till borgenärerna för kännedom. Eftersom utsökningsgrundens tidsfrist beaktas redan när betalningsprogrammet görs upp, behöver man inte senare ändra eller upphäva programmet på grund av att tidsfristen löper ut.

Enligt 2 kap. 26 § i utsökningsbalken kan utsökningsgrundens tidsfrist förlängas genom domstolsbeslut endast i undantagsfall, om gäldenären på något uppenbart olämpligt sätt väsentligt har försvårat en borgenärs möjligheter att få betalning. I en sådan situation har borgenären grund för att kräva att betalningsprogrammet ska förfalla, och indrivningen av skulden kan fortsätta till det fulla beloppet.

Tidsfristerna i 2 kap. 24 § i utsökningsbalken beaktas i betalningsprogrammet på samma sätt både när det gäller skuldsaneringsgäldenärens egen skuld och när det gäller en skuld som gäldenären svarar för på grundval av en borgensförbindelse eller något annat solidariskt ansvar. Om skulden preskriberas med avseende på huvudgäldenären, befrias borgensmannen helt och hållet från ansvar. Om skuldsaneringsgäldenären svarar för skulden tillsammans med en annan gäldenär eller en medborgensman, kan följden av att tidsfristen går ut vara att ansvaret splittras och borgenärens fordran minskar.

Att tidsfristen enligt utsökningsbalken inte noterades när betalningsprogrammet gjordes upp är en sådan förändring i omständigheterna som innebär att betalningsprogrammet ska ändras. Vid skuldsanering som gäller en borgensman ska man förfara på detta sätt också i ett sådant fall när huvudförpliktelsen preskriberas medan betalningsprogrammet är i kraft för att borgenären har försummat att avbryta preskriptionen. Också enligt den gällande regleringen ska betalningsprogrammet ändras av denna orsak.

Betalningsprogrammet är en utsökningsgrund, vars tidsfrist med stöd av 2 kap. 25 § i utsökningsbalken räknas från det att programmet fastställdes. Den gällande rätten ändras inte till dessa delar. Den föreslagna bestämmelsen inverkar endast på betalningsprogrammets innehåll. Om gäldenären försummar sina betalningar enligt betalningsprogrammet, kan borgenären med stöd av programmet ansöka om verkställighet under 15 år från det att programmet fastställdes. Om gäldenären med stöd av 41 § 2 mom. i skuldsaneringslagen har skjutit upp en betalning på grund av att hans eller hennes betalningsförmåga har försämrats, kvarstår borgenärens rätt till betalningen i fråga, även om den förfaller till betalning först efter det att utsökningsgrundens tidsfrist har löpt ut.

42 §. *Påföljder av att betalningsprogrammet försummas och bestämmelser om hur betalningsprogrammet förfaller.* I 4 mom. föreskrivs det om grunderna för när domstolen kan bestämma att betalningsprogrammet ska förfalla. Det föreslås att momentet förtydligas genom att till det fogas en särskild bestämmelse om att domstolen ska bestämma att betalningsprogrammet förfaller, om gäldenären ansöker om det.

När betalningsprogrammet förfaller förlorar gäldenären den ekonomiska förmånen i form av skuldsanering, och borgenärerna återfår de rättigheter de hade före skuldsaneringen. Eftersom systemet med skuldsanering infördes uttryckligen med tanke på gäldenärerna, har en gäldenär också rätt att avstå från denna ekonomiska förmån. Det föreslås därför att en gäldenär inte ska behöva ange några särskilda grunder som stöd för ansökan om att betalningsprogrammet ska förfalla. Ett be-

talningsprogram ska förfalla alltid när gäldenären ansöker om det.

I den situationen när betalningsprogrammet förfaller och de ursprungliga skuldvillkoren på nytt börjar gälla ska gäldenären också betala räntan för den tid betalningsprogrammet varit i kraft. Dessutom föreskrivs det i paragrafens 6 mom. att domstolen till följd av den orsak som lett till att betalningsprogrammet förfallit kan bestämma att gäldenären ska betala dröjsmålsränta på skulden för denna tid. Det är fråga om en undantagsbestämmelse, som kan bli tillämplig i sådana fall när betalningsprogrammet förfaller på grund av att gäldenären har förfarit klanderbart. Att betalningsprogrammet förfaller på ansökan av gäldenären själv är inte en sådan orsak att bestämma att gäldenären ska betala dröjsmålsränta som anges ovan. Att gäldenären ansöker om att betalningsprogrammet ska förfalla ska inte heller anses som en sådan olämplig åtgärd som försvårar borgenärernas möjligheter att få betalning att en borgenär utifrån detta skulle kunna kräva att utsökningsgrundens tidsfrist förlängs.

Eftersom gäldenären inte behöver ange några särskilda grunder som stöd för ansökan om att betalningsprogrammet ska förfalla, är det inte nödvändigt att höra borgenärerna om ansökan. Enligt 62 a § i skuldsaneringslagen ska utsökningsmyndigheten på gäldenärens hemort och borgenärerna vid behov meddelas att betalningsprogrammet har förfallit. Ett sådant meddelande om beslutet ska i allmänhet göras. Anteckningen om att betalningsprogrammet har förfallit kvarstår i skuldsaneringsregistret i två år, och under den tiden framgår det också av gäldenärens kreditupplysningar att programmet har förfallit. I kreditupplysningsregistret kan på gäldenärens begäran antecknas att betalningsprogrammet har förfallit på ansökan av gäldenären själv.

85 §. *Försummelse och ändring av skuldsanering som grundar sig på avtal.* Enligt 1 mom. bestäms påföljderna av en gäldenärs betalningsförsummelse vid skuldsanering som grundar sig på förlikning på samma sätt som vid lagstadgad skuldsanering. Om gäldenären och borgenärerna har avtalat om strängare villkor för gäldenären än vad som föreskrivs i lagens 42 § med tanke på en försummelse från gäldenärens sida, är avtalet

ogiltigt till dessa delar. Syftet med bestämmelsen är att på detta sätt säkerställa ett minimiskydd för skuldsatta privatpersoner.

Den gällande bestämmelsen täcker inte alla de situationer där det med stöd av 42 § 4 mom. kan bestämmas att betalningsprogrammet ska förfalla. Också när det gäller frivillig skuldsanering är försummelse av betalningarna den vanligaste grunden för att skuldsaneringen måste upphävas. I praktiken kan också gäldenären få skuldförlikningen att förfalla genom att inte sköta sina betalningar. Upphävandet av en skuldförlikning behöver inte behandlas i domstol, om inte upphävandet görs stridigt. När en skuldförlikning upphävs kan borgenärerna åberopa en betalningsdom som de skaffat tidigare eller ansöka om en dom.

I förslaget strävar man efter att ytterligare närma rättsverkningarna av lagstadgad och frivillig skuldsanering till varandra. Det föreslås därför att villkoren för att en skuldförlikning ska upphävas ska bestämmas enligt 42 § i fråga om samtliga grunder. En borgenär får inte kräva att ett avtal hävs på andra grunder, t.ex. för att gäldenärens betalningsförmåga har förbättrats eller för att gäldenärens ekonomiska förhållanden har förändrats på något annat sätt. Gäldenären har för sin del rätt att få skuldförlikningen upphävd om han eller hon så önskar. En orsak kan vara att gäldenären har beräknat de medel som behövs för de oundgängliga levnadskostnaderna till ett så lågt belopp att de inte räcker till. Gäldenären kan då ansöka om lagstadgad skuldsanering. Om gäldenären inte har haft berättigad orsak att dra sig ur avtalet, kan detta vara ett hinder för att bevilja skuldsanering i framtiden.

En gäldenär kan också upphäva en avtalad skuldsanering i en sådan situation när någon stor skuld preskriberas. Om den framtida preskriptionen av en skuld inte har beaktats när förlikningen ingicks och om gäldenären när skulden har preskriberats kan betala sina övriga skulder så att borgenärerna är nöjda, kan gäldenären upphöra med förlikningen och betala sina gällande skulder. När ett avtal om skuldsanering hävs, förfaller avtalet i sin helhet. Gäldenären befrias då från den skuld som har preskriberats, men däremot är gäldenären skyldig att betala de övriga skulder-

na till det fulla beloppet. Enligt ikraftträdandebestämmelsens 5 mom. kan en gäldenär också häva ett avtal om skuldsanering som ingåtts före ikraftträdandet av lagen.

Ikraftträdandebestämmelse. I 1 mom. finns en bestämmelse om lagens ikraftträdande. Meningen är att lagen ska träda i kraft den 1 mars 2008. Vid denna tidpunkt börjar bestämmelserna om beräkning av utsökningsgrundens tidsfrist och preskription av fordran i utsökningsbalken tillämpas i praktiken. Enligt 13 kap. 2 § 7 mom. i utsökningsbalken beräknas tidsfristen för verkställbarheten nämligen så att den börjar tidigast den 1 mars 1993.

Med tanke på övergångsbestämmelserna i 2 och 3 mom. är det synnerligen viktigt att den föreslagna lagen träder i kraft senast den 1 mars 2008. Endast under den förutsättningen kan det genom lag föreskrivas att de bestämmelser utifrån vilka skuldsaneringen ingicks ska iakttas också efter det att lagen har trätt i kraft i fråga om alla de betalningsprogram som fastställts och skuldförlikningar som ingåtts före lagens ikraftträdande.

Paragrafens 2 mom. gäller sådana fall där skuldsaneringen har inletts före lagens ikraftträdande och utsökningsgrundens tidsfrist enligt utsökningsbalken i fråga om någon av de skulder som omfattas av skuldsaneringen löper ut innan betalningsprogrammet upphör att gälla. Enligt bestämmelsen hindrar detta inte att borgenären får betalning för sin fordran av gäldenärens tillgångar och betalningsmån. Gäldenären ska således i princip iakttä betalningsprogrammet och göra betalningarna enligt programmet också till en sådan borgenär vars fordran annars skulle ha preskriberats. På motsvarande sätt kan borgenären driva in dessa betalningar hos gäldenären med betalningsprogrammet som utsökningsgrund. Om gäldenären försummar sina betalningar enligt betalningsprogrammet, har borgenären rätt att kräva verkställighet av alla de betalningar som inflyter medan betalningsprogrammet är i kraft under hela den återstående tiden av de 15 år som räknas från det att betalningsprogrammet fastställdes. Syftet med regleringen är, av de orsaker som anges i allmänna motiveringen, att säkerställa att betalningsprogrammen förblir i kraft och att förhindra sådana ändringar av program-

men som endast består i att den inbördes utdelningen mellan borgenärerna ändras.

I momentet finns en bestämmelse med samma innehåll för de fall när antingen skuldsaneringsgäldenären eller egendom som gäldenären har ställt som säkerhet svarar för skulden på grundval av borgen eller pantsättning eller av någon annan orsak. Inte heller i dessa fall hindrar den omständigheten att huvudförpliktelsen preskriberas efter det att skuldsaneringsförfarandet inleddes borgenären från att få betalning för sin fordran utifrån betalningsprogrammet.

I övergångsbestämmelsen har man beaktat en sådan situation där skuldsaneringsförfarandet har framskridit så långt att det inte längre är ändamålsenligt att tillämpa de nya bestämmelserna. Om ett förslag till betalningsprogram redan lämnades till parterna före ikraftträdandet av lagen, kan betalningsprogrammet också fastställas utan hänsyn till preskription av skulder. Man behöver således inte göra upp ett nytt betalningsprogram.

I övergångsbestämmelsen strävar man efter att skuldsaneringar som grundar sig på avtal ska ha samma ställning som lagstadgade förfaranden. Enligt det föreslagna 3 mom. ska frivilliga skuldsaneringar som har överenskommits före ikraftträdandet av lagen i princip vara i kraft oförändrade. Skuldsaneringar som grundar sig på avtal kan dock inte till alla delar ha lika omfattande rättsverkningar som domstolsbeslut. Borgenären kan inte utifrån ett avtal ges rättsliga medel för att genom verkställighetsåtgärder garanteras betalning efter det att en skuld har preskriberats. En borgenär kan inte verkställa en utsökningsgrund vars tidsfrist har gått ut och inte heller ansöka om en ny betalningsdom på grundval av en skuld som har preskriberats. Under övergångstiden säkerställs det också att villkoren i avtalen iakttas genom att de övriga borgenärerna inte kan kräva att avtalade villkor ändras, eftersom gäldenären fortfarande är betalningsskyldig. Gäldenären kan för sin del inte försumma sin betalningsskyldighet utan att samtidigt äventyra hela avtalsarrangemanget.

Enligt 4 mom. tillämpas villkoren enligt 42 § 4 mom. både i sådana fall där ansökan om upphävande av ett betalningsprogram har lämnats in till domstol när lagen träder i kraft

och i sådana fall där ansökan lämnas in efter lagens ikraftträdande. När betalningsprogrammet har fastställts saknar betydelse. I dessa fall ska domstolen således bestämma att betalningsprogrammet ska förfalla i samtliga de ärenden som har inletts på ansökan av gäldenären. För att undvika onödiga dröjsmål ska detta också gälla ärenden som behandlas i en fullföljdsdomstol.

Enligt 5 mom. ska bestämmelserna i 85 § 1 mom. om villkoren för att en frivillig skuldförlikning ska förfalla och verkningarna av att förlikningen förfaller tillämpas efter det att den nya lagen har trätt i kraft, oberoende av om avtalet har ingåtts medan den nya eller den gamla lagen varit i kraft. I praktiken betyder detta framför allt att gäldenären kan häva ett avtal som ingåtts medan den tidigare lagen var i kraft, trots att man inte har kommit överens om ett sådant hävningsvillkor. Bestämmelsen är särskilt viktig just under övergångstiden, för att gäldenären om han eller hon så önskar ska kunna slippa ett sådant avtal där preskriptionen av skulder inte har kunnat beaktas. På samma sätt som när det gäller lagstadgad skuldsanering är det endast i sådana fall när gäldenären antingen kan betala sina övriga skulder helt och hållet eller ingår ett nytt avtal om betalningen av skulderna med de övriga borgenärerna som det är i gäldenärens intresse att en frivillig skuldsanering upphävs.

1.2 Lagen om preskription av skulder

11 a §. *När gäldenären är en upplöst sammanslutning eller ett insolvent dödsbo.* Den föreslagna paragrafen innehåller undantag från bestämmelserna om avbrytande av preskription av skulder när det gäller sammanslutningar som har upphört och dödsbon. Enligt 1 mom. preskriberas inte en skuld för en sammanslutning som har upplösts eller avförts ur handelsregistret, trots att borgenären inte riktar avbrytande åtgärder mot sammanslutningen.

Att en gäldenärssammanslutning upplöses eller avförs ur handelsregistret kan de facto anses betyda att sammanslutningen är insolvent. Eftersom det inte är ändamålsenligt att kräva att en borgenär riktar avbrytande åtgärder mot en insolvent sammanslutning som

har upphört med sin verksamhet, föreslås det i momentet att skulden inte ska preskriberas i dessa situationer. Frågan är av betydelse i sådana exceptionella situationer när en sammanslutning som har upplösts eller avförts ur handelsregistret senare får egendom. Bestämmelsen innebär också att det inte längre krävs att en borgenär vidtar avbrytande åtgärder i sådana fall när en sammanslutning som är huvudgäldenär har upphört med sin verksamhet för att bibehålla sin rätt att kräva betalning för sin fordran av en borgensman.

Bestämmelsen ska tillämpas t.ex. i ett sådant fall när gäldenären är ett aktiebolag eller andelslag som har upplösts till följd av konkurs (20 kap. 1 § 2 mom. i aktiebolagslagen och 19 kap. 31 § 2 mom. i lagen om andelslag). Likaså ska bestämmelsen tillämpas när ett aktiebolag eller andelslag har upplösts genom likvidationsförfarande (20 kap. 17 § 1 mom. i aktiebolagslagen och 19 kap. 18 § 1 mom. i lagen om andelslag). Bestämmelsen tillämpas också efter det att en förening har upphört så som föreskrivs i 7 och 8 kap. i föreningslagen.

Bestämmelsen ska tillämpas också i sådana fall när en sammanslutning har avförts ur handelsregistret. Registermyndigheten kan t.ex. enligt 24 § i handelsregisterlagen ha avfört en näringsidkare ur handelsregistret på basis av att näringsidkaren har varit passiv och inte har bedrivit verksamhet. Ett aktiebolag eller ett andelslag kan också ha avförts ur handelsregistret i stället för att försättas i likvidation för att dess tillgångar inte räcker till för att betala likvidationskostnaderna eller för att uppgifter om tillgångarnas storlek inte kan fås och ingen tar på sig ansvaret för likvidationskostnaderna (se t.ex. 20 kap. 2 § i aktiebolagslagen och 19 kap. 5 § i lagen om andelslag).

Också utan ett uttryckligt omnämnande är det klart att den föreslagna bestämmelsen inte gäller fusion och delning, trots att gäldenärssammanslutningen formellt upplöses i detta sammanhang. Vid bolags strukturella arrangemang överförs ansvaret för skulderna till det övertagande bolaget, om inte skulden betalas i samband med förfarandet. I framtiden ska avbrytande åtgärder riktas mot detta bolag på normalt sätt.

Bestämmelsen om att en skuld inte ska preskriberas föreslås inte gälla de fall där gäldenären är ett öppet bolag eller kommanditbolag. I dessa bolagsformer är de ansvariga bolagsmännen personligen ansvariga för bolagets skulder, och bolagsmännen kan förhållandevis fritt komma överens om upplösning av bolaget. Å andra sidan kan avbrytande åtgärder riktas mot de ansvariga bolagsmännen också efter det att bolaget har upplösts eller avförts ur handelsregistret. Med hänsyn till dessa synpunkter vore det inte motiverat att bolagsmännens ansvar för bolagets skulder inte längre alls skulle preskriberas t.ex. efter det att ett öppet bolag har upplösts. Det är viktigt att bolagsmännen i form av avbrytande åtgärder får information om att de fortfarande är ansvariga för bolagets skulder och om att borgenären fortsätter indrivningen.

Paragrafens 2 mom. gäller frågan om hur preskriptionen av skulder påverkar dödsbon som saknar tillgångar. Den särskilda bestämmelsen behövs med tanke på de situationer när den avlidne har varit gäldenär och någon annan också svarar för skulden antingen som en solidariskt ansvarig gäldenär eller på grundval av borgen.

I dag kan boutredningsmannen reglera också överskuldssatta dödsbons skuldansvar. Om det finns skäl att misstänka att boets tillgångar inte täcker boets och den avlidnes skulder, åtminstone inte helt och hållet, ska boutredningsmannen enligt 19 kap. 12 a § i ärvdabalken i första hand försöka träffa avtal med borgenärerna om betalning av skulderna. Om ett avtal inte kan nås, kan boutredningsmannen efter det att boutredningsskulden har betalats fatta beslut om betalning av de övriga skulderna. Boutredningsmannens beslut motsvarar ett betalningsprogram som har fastställts vid skuldsanering enligt 17 § 2 mom. i borgenslagen, och förändringar i skuldvillkoren inverkar inte på borgensmannens ansvar.

En boutredningsman utses dock inte för alla överskuldssatta dödsbon. Ett dödsbos tillgångar räcker inte nödvändigtvis till för att betala boutredningsmannens arvode och kostnader. Ibland kan det å andra sidan vara ändamålsenligt att anlita ett konkursförfarande för utredning av boet. Dödsboet är då juridiskt ansvarigt för den avlidnes skulder.

Det är inte ändamålsenligt att kräva att en borgenär ska rikta avbrytande åtgärder mot ett uppenbart insolvent dödsbo enbart för att behålla rätten att driva in sin fordran hos en borgensman eller en solidariskt ansvarig gäldenär. Med tanke på dödsboets delägare vore det å andra sidan oskäligt om skulden inte alls skulle preskriberas trots att avbrytande åtgärder inte har riktats mot den, så som föreslås i 1 mom. när det gäller sammanslutningar som har upphört. Därför föreslås det i momentet att preskriptionen av en skuld med avseende på ett sådant dödsbo inte ska inverka på ansvaret för de övriga gäldenärer eller borgensmän som svarar för samma skuld. Förslaget begränsar givetvis inte borgenärens rätt att hålla skulden i kraft också med avseende på dödsboet.

Det är viktigt för både borgensmännen och gäldenärerna att bestämmelsens tillämpningsområde är klart. Enligt förslaget avbryts det accessoriska förhållandet mellan huvudförpliktelsen och borgen endast om boets tillgångar inte räcker till för att betala boutredningsmannens arvode och kostnader efter att de boutredningsskulder som avses i 18 kap. 5 § i ärvdabalken, såsom begravnings- och bouppteckningskostnader, har betalats. Eftersom boutredningsmannens kostnader betalas före övriga skulder, kan borgenärerna inte vänta sig någon betalning alls från ett sådant dödsbo. Bouppteckningsinstrumentet används som intyg över att dödsboet saknar tillgångar. Dödsboets delägare kan således undvika onödiga kontakter och onödig indrivning från borgenärernas sida genom att skicka dem en kopia av bouppteckningsinstrumentet, och borgenärerna har rätt att lita på uppgifterna i detta instrument.

Den föreslagna bestämmelsen tryggar också borgenärens rätt att med stöd av 21 kap. 2 § 2 mom. i ärvdabalken kräva skadestånd av en delägare i ett dödsbo, om delägaren vid bouppteckningen t.ex. uppsåtligt har underlåtit att uppge sådana tillgångar som finns i boet. Delägaren kan då bli personligen ansvarig.

Bestämmelserna om borgen tillämpas med stöd av hänvisningsbestämmelsen i 41 § i borgenslagen i allmänhet också på tredjemanspant, när någon pantsätter egendom till säkerhet för andras skulder. Inte heller en så-

dan pantsättares ansvar minskar även om skulden inte hålls i kraft med avseende på ett dödsbo som saknar tillgångar.

Ikraftträdandebestämmelse. Lagen avses träda i kraft samtidigt som den ändring av skuldsaneringslagen som ingår i propositionen. Lagen föreslås bli tillämpad också i sådana fall när skuldförhållandet har uppkommit innan den trätt i kraft.

I fråga om ett bolag som har upphört kan skulderna således inte längre preskriberas efter det att lagen har trätt i kraft. Det saknar betydelse om bolaget har upplösts eller avförts ur handelsregistret medan den tidigare eller den nya lagen varit i kraft. Det har inte heller någon betydelse när borgensförbindelsen har ingåtts. Enligt förslaget kan en borgensman inte åberopa det faktum att borgenären efter ikraftträdandet av lagen enligt den tidigare lagens bestämmelser borde ha avbrutit preskriptionen av skulden gentemot en gäldenärssammanslutning som har upphört.

Det är klart att skulder som har preskriberats tidigare inte kan återuppträda med anledning av lagändringen. Om huvudförpliktelsen har upphört till följd av preskription före ikraftträdandet av lagen, har även borgensmannens ansvar upphört.

På motsvarande sätt kan en borgensman fortfarande effektivt åberopa preskription av huvudförpliktelsen med avseende på ett dödsbo, om huvudförpliktelsen har preskriberats före ikraftträdandet av lagen. Däremot har det inte längre någon betydelse för borgensmannens ansvar om huvudförpliktelsen avbryts eller inte, om preskriptionstiden för huvudförpliktelsen går ut först efter det att lagen har trätt i kraft. Inte heller den tidpunkt när gäldenären avled har någon betydelse.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2008, då bestämmelserna om beräkning av utsökningsgrundens tidsfrist och preskription av fordran i utsökningsbalken börjar tillämpas. Enligt 13 kap. 2 § 7 mom. i utsökningsbalken beräknas tidsfristen för verkställbarheten nämligen så att den börjar tidigast den 1 mars 1993.

Ikraftträdandetidpunkten är synnerligen viktig på grund av syftena med övergångsbe-

stämmelserna i lagförslag 1. Endast då kan oklarheter i samband med ikraftträdandet av bestämmelserna i utsökningsbalken undvikas.

3 Lagstiftningsordning

Utsökningsbalken, skuldsaneringslagen, borgenslagen och preskriptionslagen har stiftats i vanlig lagstiftningsordning, trots att lagarna med grundlagsutskottets medverkan har utsträckts till att gälla också skuldförhållanden som uppstått före ikraftträdandet.

Enligt förslaget ska preskription av skulder enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken beaktas på förhand i de betalningsprogram som fastställs efter ikraftträdandet av lagen, och preskriptionen ska beaktas i de andelar som ska betalas till borgenärerna. Indrivningstiden för en borgenär förlängs således inte på den grunden att gäldenären har ansökt om skuldsanering. Gäldenärens val av verkställighetsförfarande inverkar inte på borgenärernas inbördes ställning eller på deras rätt att få betalning.

Övergångsbestämmelserna i propositionen är utformade så att de tryggar såväl gäldenärernas som borgenärernas berättigade förväntningar. Utgångspunkten är att betalningsprogram som har fastställts och frivilliga skuldförlikningar som har överenskomits före ikraftträdandet av lagen förblir i kraft utan ändringar. Lagens ikraftträdande inverkar inte på en gäldenärs betalningsskyldighet gentemot borgenärerna. På motsvarande sätt får borgenärerna betalning enligt villkoren i ett betalningsprogram eller en överenskommen skuldsanering också i sådana fall när tidsfristen för en betalningsdom som tidigare meddelats för skulden går ut innan betalningstiden har löpt ut. En gäldenär har dock rätt att ansöka om att betalningsprogrammet ska förfalla eller kräva att en överenskommen skuldsanering ska upphävas, varvid de tidigare villkoren för samtliga skulder blir gällande på nytt. Gäldenären befrias då från sådana skulder som har preskriberats enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken.

I den föreslagna övergångsregleringen är det snarare fråga om att förtydliga den gällande rätten än att ändra den i efterhand. Ge-

nom bestämmelserna strävar man efter att öka rättssäkerheten i frågor som medför tolkningssvårigheter, t.ex. hur preskription av huvudförpliktelsen inverkar på en borgensmans betalningsprogram. I synnerhet för den frivilliga skuldförlikningens del kan förslaget visserligen anses ändra den gällande lagstiftningen enligt utsökningsbalken, som trädde i kraft i början av 2008, men det motsvarar den lagstiftning som gällde när avtalen i fråga ingicks.

De föreslagna bestämmelserna är till sin karaktär processuella bestämmelser som hänför sig till verkställigheten av fordringar. Bestämmelser av det här slaget har enligt grundlagsutskottets vedertagna tolkningspraxis i regel kunnat sättas i kraft genom en vanlig lag, också om de har hänfört sig till egendomsskyddet (GrUU 37/1998 rd och GrUU 42/2006 rd). Tanken bakom egendomsskyddet enligt grundlagens 15 § och det skydd för förmögenhetsrättsliga rättshandlingars fortbestånd som följer av detta är att parterna har berättigade förväntningar på skydd (GrUU 21/2004 rd och GrUU 42/2006 rd). Den föreslagna övergångsregleringen, som tryggar att betalningsvillkor som har fastställts av domstol eller som man har

kommit överens om förblir i kraft, står i samklang med detta syfte.

Syftet med övergångsarrangemangen är att öka rättssäkerheten och göra rättsläget klarare samt att minska parternas och samhällets kostnader. Det finns således ett vägande samhälleligt behov i detta avseende. De föreslagna bestämmelserna försvagar inte heller parternas ställning på ett sätt som kunde anses vara betydande eller oskäligt med tanke på deras väsentliga rättigheter. I stället för att en skuld i vissa fall skulle preskriberas direkt med stöd av lagen under den fastställda eller överenskomna betalningstiden —vilket i praktiken skulle orsaka alla parterna betydande besvär och kostnader— kan gäldenären få skuldsaneringen upphävd helt och hållet, om gäldenären anser att det är det fördelaktigaste alternativet för honom eller henne. Förslaget uppfyller således de allmänna krav i fråga om inskränkningar i de grundläggande rättigheterna som bl.a. gäller regleringens godtagbara syfte och proportionalitet.

Regeringen anser utifrån vad som sagts ovan att lagförslagen till alla delar kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) 31 §
 1 mom., i 42 § 4 mom. det inledande stycket och 85 § 1 mom.,
 av dem det inledande stycket i 42 § 4 mom. sådant det lyder i lag 63/1997, och
fogas till 31 § ett nytt 5 mom. som följer:

31 §

Vanliga skulders inbördes ställning

För varje vanlig skuld ska det anvisas en
 lika stor relativ andel av gäldenärens betal-
 ningsmån och av de medel som influtit vid
 realiseringen av förmögenheten, om inte an-
 nat följer av 2—5 mom. eller 31 a §.

Om en skuld som omfattas av skuldsane-
 ring preskriberas enligt 2 kap. 27 § i utsök-
 ningsbalken (705/2007) under pågående be-
 talningsprogram, ska skuldens andel av be-
 talningsmån och förmögenheten från in-
 gången av den kalendermånad som följer ef-
 ter den månad då utsökningsgrundens tids-
 frist löper ut anvisas de övriga borgenärerna.
 I betalningsprogrammet beaktas på motsva-
 rande sätt preskription av skulder som en
 gäldenär inom skuldsaneringen svarar för
 tillsammans med någon annan på grundval
 av borgen eller av annan orsak.

42 §

*Påföljder av att betalningsprogrammet för-
 summas och bestämmelser om hur betal-
 ningsprogrammet förfaller*

Domstolen ska bestämma att betalnings-
 programmet förfaller, om gäldenären ansöker
 om det. På ansökan av en borgenär får dom-

stolen bestämma att betalningsprogrammet
 förfaller, om

85 §

*Försummelse och ändring av skuldsanering
 som grundar sig på avtal*

Bestämmelserna i 42 § om villkoren för att
 ett betalningsprogram ska förfalla och om
 verkningarna av att ett betalningsprogram
 förfaller gäller i tillämpliga delar för upphä-
 vande av frivillig skuldsanering som till sitt
 innehåll följer i denna lag föreskrivna princi-
 per. Ett avtalsvillkor enligt vilket påföljderna
 av gäldenärens försummelse eller villkoren
 för eller verkningarna av ett upphävande av
 frivillig skuldsanering är strängare för gälde-
 nären än enligt 42 § är ogiltigt. Detsamma
 gäller avtal om reglering av borgensansvar.

Denna lag träder i kraft den 200 .

*Att en skuld preskriberas med stöd av
 2 kap. 27 § i utsökningsbalken hindrar inte
 borgenärens rätt att få betalning för sin ford-
 ran enligt betalningsprogrammet, om skuld-
 saneringen utgår från ett betalningsprogram
 som har fastställts före ikraftträdandet av
 denna lag. En borgenär har på motsvarande
 sätt rätt till betalning enligt ett betalnings-
 program som fastställdes före ikraftträdandet*

också i sådana fall där preskriptionen gäller en skuld som antingen gäldenären eller egendom som gäldenären ställt som säkerhet svarar för på grundval av borgen eller pantsättning eller av någon annan orsak. Vad som föreskrivs i detta moment tillämpas också om förslaget till betalningsprogram lämnades till parterna före ikraftträdandet.

Vad som föreskrivs i 2 mom. gäller också frivillig skuldsanering som överenskommit före ikraftträdandet av denna lag och som till sitt innehåll följer de principer som före-

skrivs i lagen om skuldsanering för privatpersoner.

Vad som föreskrivs i 42 § 4 mom. är tillämpligt även om ett ärende som gäller upphävande av ett betalningsprogram har inletts vid domstol före ikraftträdandet av denna lag.

Vad som föreskrivs i 85 § 1 mom. tillämpas också på villkoren för och verkningarna av ett upphävande av frivillig skuldsanering som beslutats före ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag**om ändring av lagen om preskription av skulder**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen av den 15 augusti 2003 om preskription av skulder (728/2003) en ny 11 a §
som följer:

11 a §

När gäldenären är en upplöst sammanslutning eller ett insolvent dödsbo

En skuld preskriberas inte trots att borgenären inte riktar avbrytande åtgärder mot en gäldenärssammanslutning som har upplösts eller avförts ur handelsregistret. Vad som föreskrivs om gäldenärssammanslutningen i detta moment gäller dock inte öppna bolag eller kommanditbolag.

Om tillgångarna i gäldenärens dödsbo enligt bouppteckningen inte räcker till för att betala boutredningsmannens arvode och kostnader efter att de övriga boutrednings-

skulderna har betalats eller om gäldenärens dödsbo har försatts i konkurs, påverkar preskriptionen av en skuld för dödsboets del inte det ansvar som andra gäldenärer eller borgensmän har när de svarar för samma skuld. Vad som i detta moment föreskrivs om en borgensmans ansvar gäller även en pantsättare som har lämnat en borgenär egendom som säkerhet för den avlidnes skuld.

—————
*Denna lag träder i kraft den 200 .
Lagen ska också tillämpas på skulder vars grund har uppkommit före ikraftträdandet av denna lag.*

Helsingfors den 25 januari 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Minister *Tarja Cronberg*

*Bilaga
Parallelltexter*

1.

Lag

om ändring av lagen om skuldsanering för privatpersoner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) 31 § 1 mom., i 42 § 4 mom. det inledande stycket och 85 § 1 mom.,
av dem det inledande stycket i 42 § 4 mom. sådant det lyder i lag 63/1997, och
fogas till 31 § ett nytt 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

31 §

Vanliga skulders inbördes ställning

Vanliga skulders inbördes ställning

För vanliga skulder skall reserveras en lika stor relativ andel av gäldenärens betalningsmån och de medel som influtit vid realiseringen av förmögenheten om inte annat följer av 2 eller 3 mom.

För varje vanlig skuld ska det anvisas en lika stor relativ andel av gäldenärens betalningsmån och av de medel som influtit vid realiseringen av förmögenheten, om inte annat följer av 2—5 mom. eller 31 a §.

Om en skuld som omfattas av skuldsanering preskriberas enligt 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007) under pågående betalningsprogram, ska skuldens andel av betalningsmånen och förmögenheten från ingången av den kalendermånad som följer efter den månad då utsökningsgrundens tidsfrist löper ut anvisas de övriga borgenärerna. I betalningsprogrammet beaktas på motsvarande sätt preskription av skulder som en gäldenär inom skuldsaneringen svarar för tillsammans med någon annan på grundval av borgen eller av annan orsak.

42 §

42 §

Påföljder av att betalningsprogrammet försummas och stadganden om hur betalningsprogrammet förfaller.

Påföljder av att betalningsprogrammet försummas och bestämmelser om hur betalningsprogrammet förfaller

Domstolen kan bestämma att betalningsprogrammet förfaller, om

Domstolen ska bestämma att betalningsprogrammet förfaller, om gäldenären ansö-

1) gäldenären utan godtagbar orsak väsentligen har försummat att iaktta betalningsprogrammet,

2) efter att betalningsprogrammet fastställts framkommer omständigheter som hade förhindrat en skuldsanering, om de hade varit kända när beslutet om skuldsanering fattades, eller

3) gäldenären har äventyrat genomförandet av betalningsprogrammet genom att uppta ny skuld utan orsak som anknyter till hans oundgängliga utkomst eller utan någon annan jämförbar orsak eller genom att på annat sätt försumma sin skyldighet att medverka.

85 §

Försummelse och ändring av skuldsanering som grundar sig på avtal

Ett villkor i ett avtal enligt denna lag om skuldsanering mellan gäldenären och borgenären, enligt vilket påföljderna av gäldenärens försummelse är strängare för gäldenären än enligt 42 § i denna lag, är utan verkan. Detsamma gäller avtal om reglering av borgensansvar.

85 §

Försummelse och ändring av skuldsanering som grundar sig på avtal

Bestämmelserna i 42 § om villkoren för att ett betalningsprogram ska förfalla och om verkningarna av att ett betalningsprogram förfaller gäller i tillämpliga delar för upphävande av frivillig skuldsanering som till sitt innehåll följer i denna lag föreskrivna principer. Ett avtalsvillkor enligt vilket påföljderna av gäldenärens försummelse eller villkoren för eller verkningarna av ett upphävande av frivillig skuldsanering är strängare för gäldenären än enligt 42 § är ogiltigt. Detsamma gäller avtal om reglering av borgensansvar.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Att en skuld preskriberas med stöd av 2 kap. 27 § i utsökningsbalken hindrar inte borgenärens rätt att få betalning för sin fordran enligt betalningsprogrammet, om skuldsaneringen utgår från ett betalningsprogram som har fastställts före ikraftträdandet av denna lag. En borgenär har på motsvarande sätt rätt till betalning enligt ett betalningsprogram som fastställdes före ikraftträdandet också i sådana fall där preskriptionen gäller

en skuld som antingen gäldenären eller egendom som gäldenären ställt som säkerhet svarar för på grundval av borgen eller pantsättning eller av någon annan orsak. Vad som föreskrivs i detta moment tillämpas också om förslaget till betalningsprogram lämnades till parterna före ikraftträdandet.

Vad som föreskrivs i 2 mom. gäller också frivillig skuldsanering som överenskommits före ikraftträdandet av denna lag och som till sitt innehåll följer de principer som föreskrivs i lagen om skuldsanering för privatpersoner.

Vad som föreskrivs i 42 § 4 mom. är tillämpligt även om ett ärende som gäller upphävande av ett betalningsprogram har inletts vid domstol före ikraftträdandet av denna lag.

Vad som föreskrivs i 85 § 1 mom. tillämpas också på villkoren för och verkningarna av ett upphävande av frivillig skuldsanering som beslutats före ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag**om ändring av lagen om preskription av skulder**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till lagen av den 15 augusti 2003 om preskription av skulder (728/2003) en ny 11 a §
som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 a §

När gäldenären är en upplöst sammanslutning eller ett insolvent dödsbo

En skuld preskriberas inte trots att borgenären inte riktar avbrytande åtgärder mot en gäldenärssammanslutning som har upplösts eller avförts ur handelsregistret. Vad som föreskrivs om gäldenärssammanslutningen i detta moment gäller dock inte öppna bolag eller kommanditbolag.

Om tillgångarna i gäldenärens dödsbo enligt bouppteckningen inte räcker till för att betala boutredningsmannens arvode och kostnader efter att de övriga boutredningsskulderna har betalats eller om gäldenärens dödsbo har försatts i konkurs, påverkar preskriptionen av en skuld för dödsboets del inte det ansvar som andra gäldenärer eller borgensmän har när de svarar för samma skuld. Vad som i detta moment föreskrivs om en borgensmans ansvar gäller även en pantsättare som har lämnat en borgenär egendom som säkerhet för den avlidnes skuld.

Denna lag träder i kraft den 200 .

Lagen ska också tillämpas på skulder vars grund har uppkommit före ikraftträdandet av denna lag.
